

בית הרוב

החסידות ובדרכי החסידות

נְסִי נְסִים נַעֲשֶׂוּ לוֹ
מַעֲרֻכּוֹת הַגֵּם וְהַטְּבַע
בְּאִסְפַּקְלְרֵיית הַחֲסִידוֹת
| הַגַּה"ח רַבִּי מַעֲנַדֵּל וּזְכַר

הַחֲדָשׁ הָיָה לָכֶם
הַתּוֹעֵדוֹת מְשׁוֹבְבַת נַפְשׁ
עִם הַרַב יוֹסֵף יִצְחָק ג'יִקוּבְסוֹן

שָׁה פְּזֻרָה יִשְׂרָאֵל
פְּנִינֵי חֲסִידוֹת
בְּסוּגִיּוֹת הַדָּף הַיּוֹמִי

אברהם אבי

הנער שסבר לעזוב את
הישיבה התחרט בתפילת
שבת קודש בליו באוויטש •
החסיד שנמלט לעיר מקלטו
השיב בדרכו נשמה יהודית
לצור מחצבתה • והמשפיע
יוצא רוסיה פרש כנפיו על
התלמידים עולי תימן •
יריעה מרתקת מתהלוכותיו
של הרה"ח רבי אברהם
דריזין (מאיארער) זצ"ל

מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר
אוֹרוֹת בּוֹהָקִים
בְּהַגְדָה שֶׁל פֶּסַח
הַרַב מוֹשֶׁה שִׁילַת

נְתַתָּה לְיִרְאֵיךָ נִס לְהִתְנוּסָס

הנס והטבע - תופעות שונות ונבדלות זו מזו? | המערכת הטבעית מכסה על האור האלוקי הטבוע בה | חודש ניסן הוא ראש השנה להנהגה ניסית וחסד עליון על ישראל

כביכול 'מתערב' בכריאה ומשנה אותה כפי רצונו.

תפיסה זו של ההבדל בין נס לטבע אינה נכונה כלל, ושומה עלינו להבין את הדברים לאשורם.

על פי סברת העולם שמציג השל"ה נראה שיש הבדל מהותי בין נס לטבע, אבל כמובן שאין האמת כן. וכפי שמשיך השל"ה שם: "אמנם אמיתת האמונה הנראה בעיני, הוא - השי"ת מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית, כְּכֹנֶה מְכֹנֶה שופע שפעו. ואילו היה מונע רגע אחד, היה הכל כלא היה, בטל המציאות".

כידוע, מורנו הבעש"ט הרחיב בתורתו והעמיק עוד בעיקר הגדול הזה. וכתורתו הידועה על הפסוק "לְעוֹלָם ה' דְּכָרְךָ נֶצֶב בְּשָׁמַיִם" (תהלים קיט, פט), שדבר ה' שברא את השמים - "יְהִי רְקִיעַ" (בראשית א, ו) - במעשה בראשית, עודנו עומד להחיותם ולקיימם עד עתה, ואילו יפסיק יחזור ח"ו העולם לאין ואפס, וכן הוא ביחס לכל פרט מהברואים שנבראו בששת ימי בראשית. עיקר זה הנחיל הבעש"ט לתלמידיו אחריו עד שהדבר התקבל במחשבת כלל ישראל כדבר המוכן מאליו, וכך השפיע על הבנת היסוד של 'השגחה פרטית' על כל פרט מפרטי הבריאה (ראה באריכות תניא, שער היחוד והאמונה בתחלתו).

אם כן, ברור ופשוט לכל שהקב"ה מחיה ומהווה בכל רגע ורגע כל פרט מהבריאה, וגם מה שנראה לעינינו כדבר טבעי הוא מתהווה מחדש ברגע זה ממש על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. אלא שלפי זה חוזרת ונשאלת השאלה - מהו ההבדל בין נס לטבע? הרי כשם שהנס הוא תוצאה ישירה ממעשי הקב"ה, כמו כן הטבע הינו חלק ממעשי הקב"ה ברגע זה, ואם כן מהו ההבדל ביניהם?

הכל לעיני המתבונן

ב] בתשובת חכם צבי (סימן יח, ועוד) מסביר, שאכן אין כל הבדל מהותי בין השניים - הטבע והנס. אין זאת אלא שהדברים הנעשים דבר יום ביומו ונראים לנו שהם דרך הטבע, הם בעצם ניסים תכופים המתרחשים בכל עת, רק שתדירות הופעתם גורמת לכך שאין שמים לב שהם מחודשים לגמרי. לעומת זאת, כאשר מתרחש דבר בלתי-שגרתי, שאינו על פי הסדר המוכר שבני אדם רגילים אליו, אזי כוחו של הקב"ה בולט לנגד עינינו והדבר נחשב לגבינו לנס.

אכן, כדי להעמיק בעניינם של הנס והטבע יש לעיין בפירושים השונים למושג 'טבע' (ראה ספר המאמרים תרצ"ז עמ' קסז-קסח):

האם ירידת המן היא נס או טבע? האם אפשר לומר שההגדרה היא יחסית? כלומר, שכלפי דור יוצאי מצרים ירידת המן הייתה נס, ואילו כלפי הצעירים שנולדו במדבר ירידת המן נחשבת לטבע?

סברת העולם וקביעת התורה

לקראת ימי הניסים של חודש ניסן, מן הראוי להתבונן מהי ההגדרה של 'נס' ו'טבע', ומתוך כך להבין את ההנהגה המיוחדת של חודש ניסן. [א] באופן פשוט, על פי צורת החשיבה העולה בדעתנו כמושכל ראשון, יש הבדל גדול בין נס לטבע, כפי שמגדיר זאת השל"ה הקדוש:

"כי סברת העולם היא בעניין מערכת צבא השמים כך: הבורא ב"ה חידש הכל יש מאין המוחלט, על כן ביכולתו לעשות מה שרוצה, לשנות ולשרד. בראשית נתן הקב"ה לצבא השמים כוח ויכולת להנהיג את העולם, וכל כוכב ממונה על מינוי שלו, העולם כמנהגו נוהג, וכביכול זוהו ידו מהם, רק אם לעת מהעיתים רוצה לשרד אותם. וכל זמן שאינו משדד, אז מנהיגם בכוח שהושג להם בעת הבריאה" (עשרה מאמרות, מאמר ראשון מ; אות כ' בהוצאת יד רמ"ה).

כלומר, לפי המחשבה הפשוטה של "סברת העולם" - שהיא מחשבה מוטעית - ההבדל בין נס לטבע ברור מאוד. הנהגת הטבע היא מצב שבו הבריאה מתנהלת כביכול מאליה, על ידי הכוח שניתן לה מאת הקב"ה בעת הבריאה. לעומת זאת, בהנהגה על דרך הנס - הקב"ה

ביעצת דשמיא מתקרבים אנו לימים המבורכים של חודש ניסן. חודש זה, כמרומו בשמו כן הוא: חודש של הנהגה אלוקית בדרך של ניסים גלויים.

בספר 'אוהב ישראל' (פרשת בא, ד"ה החודש הזה לכם) מפליג במעלת הימים של חודש ניסן: "במשנה (ראש השנה ב.) 'באחד בניסן ראש השנה למלכים'. היינו, שְׁמִתְחַלֵּת אדנותו ומלכותו יתברך, סוד מלכות שמים להאיר בזה העולם מְחֻדָּשׁ, וכאילו היום נברא העולם. ובאמת בניסן נברא העולם בפועל (ראש השנה כז. תוס' ד"ה כמאן), ולכן בא אז התחדשות לכל דבר שבעולם, והימים הראשונים יפלו, ומעתה מתחיל העולם מחדש להתנהג".

וממשיך שם לבאר את דברי הגמרא, על דרך העבודה והנהגת השי"ת עם בניו רחומיו:

"ופריך (דהיינו, שהגמרא שואלת) 'למאי הילכתא? רצה לומר, מאי נפקא מינה ומה נרויח בזה שמאז הוא התנהגות חדש. 'אמר רב חסדא - היינו המידה של רב חסדא אומרת: 'לשטרות, כדתנן שטרי חוב המוקדמין פסולין'. כיון דמניסן נתחדש התנהגות העולם ומה שהיה מקודם עד ניסן הוא נחשב הכל כאפס ותוהו, ואם כן, כל השטרי חוב שהיו ח"ו על ישראל, הן הנגזר עליהם מלמעלה על כלל ישראל או על איזה יחיד, והן בעולם התחתון אצל שונאי ישראל אשר נכתב ונחתם בשְׁבַעְתֶּם להרע נגד זרע ישראל ח"ו, הכל בטל ומבוטל ואין בהם ממש. כיון דהעולם הוא מעכשיו כמו חדש, ומה שעבר אין, וכל שיש איזה שטר שהוא חוב על איזה איש ישראל, הוא מוקדם מניסן, הכל פסול ובטל כנ"ל.

"והמאורחין', רצה לומר: השטרות שיצאו על זרע ישראל מראש חודש ניסן והלאה יהיו 'כשרין' לטובתם. משום שאז הוא עת רצון ורחמים גוברים להיות הכל יוצא בכשרות, היינו להיטיב להם ולהשפיע להם כל מיני טובות וישועות... ובודאי צריך כל אחד ואחד לתקן כל מה שפגם עד הנה, אבל מעונשים נפטרין. ואדרבה ונהפוך הוא, שאז הם ימי רצון ימי גאולה, והוא יתברך משפיע לזרע ישראל כל מיני ישועות וחסדים טובים...".

זאת בניגוד להופעת הניסים מעת לעת, שאינה הנהגה קבועה ומוגדרת (ועיין בעקידה שער לח בחחילתו, המבאר את הצדדים השונים בסוגיה זו).

ניסן ותשרי - נס וטבע

בתורת החסידות (ספר המאמרים תרנ"ד, תרע"ט - ד"ה החודש, ועוד) מבואר באריכות ענייני של שתי ההנהגות האמורות, וכיצד הן גם מאפיינות את ההבדל בין החודשים המרכזיים בשנה - ניסן ותשרי.

חודש תשרי הוא ראש השנה להנהגת הטבע. בא' בתשרי, ראש השנה, הייתה בריאת האדם, ובכך נגמרה ונשלמה מלאכת הבריאה שעל פי סדר הטבע (ר"ן, ראש השנה טז). לעומתו, חודש ניסן הוא ראש השנה להנהגה הנעלית מן הטבע, שכן בחודש ניסן הייתה יציאת מצרים שכל-כולה הייתה בדרך ניסים שלמעלה מהטבע.

כהמשך לכך, ההבדל בין תשרי לניסן מתבטא גם בזה שתשרי הוא חודש של מידת הגבורה והדין, ולכן עבודת האדם בו היא עבודת התשובה שהיא העלאת וזיכוכ האדם מלמטה למעלה, כהמשך לעבודת חודש אלול, ראשי תיבות "אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו, א) - "אני" הוא הפונה תחילה ומתקרב ל"דודי", ומאחר שככל שיתעלו הנבראים בעבודתם היא לעולם תהיה מוגבלת, לפיכך עבודת תשרי היא בגדר ראש השנה למחזור הנהגת הטבע המוגבל.

לעומת זאת, ניסן הוא חודש של מידת החסד, ויש בו המשכה אלוקית מלמעלה מן העולמות אל המטה, ולפיכך הוא ראש השנה להנהגה נסית שלמעלה מן הטבע. ואכן, עבודת החודש היא בבחינת "דודי לי ואני לו" (שם ב, טו), היינו שהצעד הראשון בהתקרבות בין ישראל והקב"ה בא מ"דודי", הוא הקב"ה, ורק כתוצאה מכך "ואני לו". ולכן הגאולה ממצרים בחודש זה היתה כולה בחסד עליון, שהרי לא היו להם לישראל זכויות משלהם, וכשנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה לגואלם התרוממו בבת אחת ממ"ט שערי הטומאה בהם היו שקועים, ב"אתערותא דלעילא".

יהי רצון מלפניך שכן תהיה לנו, ויקיים בנו מאמרם ז"ל (ראש השנה יא): "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל", בחסד וברחמים.

ידי שם "הויה". לכן, על אף שהכתוב מעיד ש"הויה הוא האלקים" (דברים ד, לט) והכל אחד ממש, מכל מקום הנהגה דרך שם אלקים נעשית באופן של הסתר, כמובן מכך ששם 'אלהים' עולה בגימטרייה 'הטבע', דהיינו מידת הצמצום וההגבלה וההסתר, ולעומתה הנהגה דרך שם הויה - המסמלת שהקב"ה אינו כפוף ומוגבל לכל הגבלה שהיא, היה הווה ויהיה - היא הנהגה אלוקית גלויה ומוחשית.

בדרך כלל, הקב"ה מנהיג את העולם בדרך הטבע. השמש עולה במזרח ושוקעת במערב, והעולם בכללו מתנהג כפי הסדר והטבע שקבע לו הקב"ה, כמו שכתוב (בראשית ח, כב): "עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחס וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו". רק בעיתים מיוחדים מופיעה ההנהגה בדרך נס על ידי שם הויה, אורא הקב"ה משנה את הטבע ומשדר את מערכתיו, כמו הנסים שנעשו ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, ואז רואים את הנהגת הקב"ה באופן גלוי.

כל אחד משני סוגי הנהגה הוא חשוב בפני עצמו, ולכל אחד מהם יתרון ומעלה שאין בוולתו:

במבט ראשון נראה שההנהגה בדרך נס נחשבת עליונה יותר מהנהגה בדרך הטבע. הלא כאשר הקב"ה משנה את הטבע, ניכר היטב לכל באי עולם שיש מנהיג לברייה,

עבודת חודש ניסן היא בבחינת "דודי לי ואני לו", היינו שהצעד הראשון בהתקרבות בין ישראל והקב"ה בא מ"דודי", הוא הקב"ה, ורק כתוצאה מכך "ואני לו". ולכן הגאולה ממצרים בחודש זה היתה כולה בחסד עליון

פירוש אחד למילה טבע הוא מלשון מטבע. כפי שאמרו חז"ל (סנהדרין לו:): "אדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולם דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקב"ה חתם כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחבירו". כן מצינו את המילה 'טבע' במשמעות זו גם במסכת ברכות (מ): "מטבע שטבעו חכמים בברכות". ולעניינו: הבריאה כולה, הן החומר - החלק הגשמי, והן הצורה - החלק הרוחני, כל אחד מהם 'נטבע' ונחלק, כלומר, מקבל את צורתו הנוכחית המיוחדת לו כפי רצון הבורא יתברך שמו.

פירוש נוסף למילה 'טבע' הוא מלשון 'טביעה' במים. לפירוש זה ישנה ראייה משירת הים: "ומבחר שלשיו טבעו בים סוף". כאשר דברימה נופל במים והם מכסים אותו, הרי הדבר לא השתנה באופן מהותי, אלא רק מצבו החיצוני השתנה בהיותו קודם לכן גלוי וכעת הוא מכוסה במים. בדרך זו מוסברת המשמעות של טבע העולם: 'טבע' הוא אור וחיות אלוקי היורד ומתלבש בתוך המסגרת המוגבלת של העולמות, כך שהוא כביכול 'טובע' ומסתתר בתוכם. לעומת זה, כאמור, כל אירוע שהוא יוצא מדרך הרגיל מוגדר על ידינו כנס.

דוגמה לדבר: ללא ספק, המן שירד לבני ישראל במדבר במשך ארבעים שנה, הוא אחד מהנסים המפורסמים ביותר. במקרה זה, הנס הוא ודאי - לפתע פתאום יורד לחם מן השמים, דבר שלא היה כמותו מעולם. יכולים אנו לומר בוודאות שביום הראשון לירידת המן שררה התרגשות גדולה בקרב כל ישראל, והכול נפעמו לראות את פלא הפלאים הזה.

אלא, שכעבור משך זמן בו הנס המיוחד הזה התמיד וחזר מדי יום ביומו, השתנה אט אט גם היחס אליו. אם נחשוב על ילדים שנולדו במדבר, הלא לידים הדרך הפשוטה והמוכנת לקבל לחם היא על ידי ירידתו מן השמים. כשם שלגבינו פשוט הדבר שמי הגשמים יורדים מן השמים ואילו הלחם יוצא מן הארץ, כך היה פשוט בעיניהם שדרך הטבע היא שהלחם יורד מן השמים, אם כן, יש מקום לשאול - האם ירידת המן היא נס או טבע? האם אפשר לומר שההגדרה היא יחסית? כלומר, שכלפי דור יוצאי מצרים ירידת המן הייתה נס, ואילו כלפי הצעירים שנולדו במדבר ירידת המן נחשבת לטבע?

אמנם כן, לפי דברי החכם צבי שהובאו לעיל אין באמת הבדל עקרוני בין נס לטבע, אלא הדבר תלוי לפי ראות עיני האדם. דבר שהוא רגיל בעיניו יותר נחשב לטבע, ואילו דבר היוצא מחוץ לסדר הרגיל נקרא נס. לכן ירידת המן הייתה מוגדרת כנס בתחילת דרכם של אבותינו במדבר, אבל כאשר התופעה חזרה על עצמה שוב ושוב היא הפכה להיות בגדר דבר טבעי.

אם כן, לפי הסבר זה אין כל הבדל אמיתי ומהותי בין נס לטבע.

שני שמות, שתי הנהגות

ג] באופן מעמיק יותר, על פי המבואר בחסידות, יש לומר שמבחינה מסוימת יש אכן הבדל מהותי בין נס לטבע, ואלו הם שתי דרכים שונות בהן הקב"ה מנהיג את עולמו, בהתאם לשמותיו הקדושים השונים. וכידוע, "לפי מעשי אני נקרא" (שמות רבה ג, ו) - לעיתים הקב"ה מנהיג את העולם באמצעות שם "אלקים", ובזמנים מסוימים הוא מנהיג על

נתיבים

אלפי יעדים נתיב אחד!

נתיב פרו - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!
אלפי בתי כנסת נהנים כל שבוע מחלוקת עלוני שבת בצורה הטובה והמשתלמת ביותר.

רצה שהעלון שלך יגיע ליעדך?
טלפון אחד והוא בנתיב הנכון!

נתיבפרו
כנה מעליהם בשטח

074-703-5009

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

על פי דברי הרבי זי"ע בלילות הסדר

והיו מספרים כל אותו הלילה

במשך עשרים שנים רצופות - החל משנת תשי"א, לאחר הסתלקות חותנו זי"ע, ועד שנת תש"ל - ערך כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע את הסדר בדירת חותנו, בקומה העליונה של בית מדרשו, כשמצד השולחן מסבים רק יחידי סגולה מזקני החסידים (בשנים הבאות עבר הרבי לערוך את הסדר בביתו הפרטי, כמלך בהיכלו).

במשך כל זמן הסדר לא האריך הרבי בדברים, אבל עם תומו היה יורד לבית המדרש להתוועדות מיוחדת עם קהל החסידים, בשעה בלתי שגרתית בעליל. לאחר עריכת הסדר איש איש עם בני ביתו, היה הציבור מתכנס בבית המדרש ומתרום עם הרבי לפסגות של יציאת מצרים, גבוה מעל גבוה. לפניו הייתה פתוחה ההגדה של פסח, והרבי היה לומד עם השומעים פסקה אחר פסקה, הופך בה והופך בה בענייני עבודת ה' הייחודיים ללילה זה כששעה רודפת שעה, לעתים עד עלות השחר, בבחינת "והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה".

המעמד היה מרומם. לכל אורכו האיר סודו של ליל הסדר, בו - כפי שהיה הרבי חוזר ומדגיש - זוכים אנו להתגלות "אני הוא ולא אחר" וממנה יונקים את ההכרה כיצד "עכשיו", ברגע זה ממש, "קרבתנו המקום לעבודתו", עד שכל אחד יכול היה

לחוש ש"הוא יצא ממצרים".

לקט נבחר מהדברים שנשא הרבי במעמדים נשגבים אלו נערך על ידי הרב משה שילת וכונס בספר 'שווה לכל נפש' - הגדה של פסח, בהוצאת 'מעיינותיך', וממנו שלינו פנינים יקרות המובאות כאן לפניכם.

זכרונות ילדות

הכל מכירים בהבדל הגדול שבין ילדים קטנים לתלמידים בוגרים. מראה פניהם הוזק של קטני ישראל, הבל שאין בו חטא, יש בכוחו לטלטל ולפתוח גם לב אטום. ילדים אלו אינם בהכרח בעלי הישגים גדולים או כישרונות מוכחים - אבל זה בדיוק מה שאנו מבקשים. בעמדנו מולם אין דבר המסיח את דעתנו מהם לצדדים, ואנו רואים רק אותם בעצמם, את מתיקותם וטוהר נפשם.

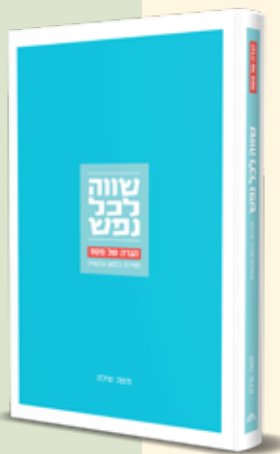
לעומתם, ביחס לתלמידים בוגרים אנו לרוב מסבים את תשומת לבנו לתעודות הצטיינות, להישגים לימודיים, לכישרונות ויכולות כאלה ואחרות. הן אמת, התלמיד גורם נחת רוח להוריו, אבל הוא עצמו מסתתר מאחורי כל תארים אלה. בהבעת שאצל ילד קטן אין דבר שמסיח את דעתנו ממנו עצמו, ממתקת של ילד יהודי תמים וטהור.

בליל הסדר, באופן חריג, לילדים הקטנים יש תפקיד מרכזי ביותר: הם מהווים את הציר המרכזי של ההגדה הפותח בשאלות "מה נשתנה". כשהם מדקלמים בקולם הדקיק שאלות פשוטות ביותר, הם מבעירים את המבוגרים באש הנשמה ומעוררים בהם את התמימות הטהורה הנטועה בהם. אר"א מכיט הקב"ה על כלל ישראל במבט של אהבה, ומקיים בנו את הפסוק "פי נער ישׂראל ואֶהְבֶּהוּ וממְצָרִים קָרָאתִי לְבָנָי" (הושע יא, א) וגואל אותנו מחדש.

מה משמעות הדברים?

יציאת מצרים, בעת "שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו וגאלם", לא נבעה מחמת היותנו חכמים, צדיקים או בעלי כישרונות גלויים, אדרבה ואדרבה. ולמה טרח הקב"ה להוציאנו משערי הטומאה? דווקא בגלל קטנותנו שעוררה בו את האהבה העצמית שממנו יתברך אלינו, "נער ישראל ואוהבהו". ועל

כן, כאז כן עתה, בכל פעם שאנו רוצים לצאת ממצרים שכליכנו - עלינו לפשוט את מלבושי ההצלחה וההישגים, ולשאת כפיים אל על בתמימות ילדותית טהורה. לפשוט מעלינו את מה שאנו עושים ומשיגים, ולהגיע פשוט עם מי שאנו עצמנו, "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱ-לֹהֵיכֶם".

צדיק מצרה נחלין

הבן שואל מה (נשתנה) ". אין דבר מקרי ח"ו בעולמה של תורה בכלל, ובפרט בכל מעשה לילה זה. על פי תורת הסוד, שם ב"ן (אחד מצירופי שם הוי"ה) רומז לספירת המלכות שהיא הכלי, ואילו שם מ"ה (גם הוא מצירופי שם הוי"ה) מקביל לז"א שהוא שפע האור היורד בתוך הכלי. אם כן, "הבן שואל מה" פירושו: הכלי 'שואל' ומבקש אור. הוא ריק ומוכן ומשתוקק לקבל.

נמצאנו למדים כך: אם במשך השנה כולה רגילים אנו שהכלי מושך אליו את האור בכוחו ומיוזמתו (דבר המכונה בתורת החסידות "אתערותא דלתתא"), הרי שבלייל הסדר מתרחש דבר אחר בתכלית: מלמעלה מאיר אור מופלא ועצום ("אתערותא דלעילא"), כזה שאינו זקוק ואינו ממתין לעבודה הבאה מלמטה ואינו מוגבל לכללים הרגילים. האור הזה בוקע את כל המחשכים ומחליף אותנו משליטת פרעה. גם אם אין לנו הכוח למשוך את האור אלינו מכווננו, עלינו רק להיות מוכנים עם כלי נקי מתאוות כג"ל, לאחוז אחיזה איתנה בחבל שמשלשלים אלינו משמי-שמיים ולצאת לחירות.

פועלים ישועות

בסדר עבודת ה' בימי שגרה יש חשיבות לכל קומה נפשית בפני עצמה: קומת העשייה (דומם), קומת הרגש (צומח), קומת המוחין והתודעה (חי), וקומת הביטול לה' מהשורש, המקבילה לספירת החכמה (מדבר). לעומת כל אלה, בחג הפסח מאיר לנו אור שלמעלה מספירת החכמה העליונה, שלמעלה גם מהביטול לה'. ולכן האור העליון הזה יכול לחלוף גם יהודים שאינם מצליחים בכוח עצמם להתבטל לה' ומרגישים אטומים.

זהו סוד הדברים מרעשי הלב שגילה כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע: "פעם אמר לי אדמו"ר [כ"ק אדמו"ר הרש"ב זי"ע]: יוסף יצחק, מ'דארף טראכטען - (במשך הסדר) - אף זיין אַ מענטש, וועט דער אויבערשטער עלפן. בפרט בעת פתיחת הדלת. ניט בעט קיין גשמיות בעט רוחניות" [= צריכים לחשוב - במשך הסדר - להיות 'אדם' (כדבעי), והשי"ת יעזור. בפרט בעת פתיחת הדלת. אל תבקש גשמיות כלל; בקש רוחניות]. במשך ליל הסדר אפשר וצריך לחשוב ולהתחנן לפני הקב"ה לזכות להתעלות, להיחלף מיצר הרע המשטיף ומקטרג, ולפעול ישועות, בנפשנו. כל מה שחוסם במשך השנה כולה - בלילה הזה פתוח לרווחה. אור הקדושה משתלשל עד למטה מטה, גם המצה היא אלוקות השורה ומתלבשת בבצק גשמי, ואנחנו אוכלים אותה בפשטות ויוצאים לחיים חדשים.

ומה יהיה מחר?

פְּלָנוּ מִסְבִּין... עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם

לשנות את התמונה

על כך עונים לאחר "מה נשתנה" - "עבדים היינו לפרעה במצרים". כבר במצרים היינו שקועים במ"ט שערי טומאה, רחוקים ביותר מעולם האצילות, ולמרות זאת הגיע "הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו" ובכת אחת "רוממנו מכל לשון" אל קדושה מופלאה שלטומאה אין כל שייכות אליה. וכך מדי שנה בשנה, "בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" - הקב"ה מרומם אותנו אליו יתברך, בלי כל קשר לחטאינו ולקטונתנו.

מה יקרה מחר בבוקר, לאחר שיסתיים ליל הסדר? אל דאגה. מחר בבוקר יישאר לנו ריח גן עדן מעולם האצילות, והוא ייתן לנו הכוח להתחיל לנוע קדימה בעבודת ה', צעד אחרי צעד, לאורך ימי כל ספירת העומר.

כללו של דבר: אמנם העבודה הרצויה בימים כתיקונם מתחילה מלמטה למעלה, אבל במצבי חירום בהם החומריות משתלטת על כל חלקה טובה, בא ליל הסדר ומאיר מדרגה אלוקית של עליונה ונשגבה המשנה את כל התמונה ואת ההסתכלות שלנו על עצמנו, ועל ידה ומכוחה מתחילים אנו לעבוד עבודתנו בדרך העולה להר סיני ומתן תורה.

מהי מצרים שבלב? גלות הנפש היא מצב בו הנפש הבהמית שולטת בנו ואוטמת אותנו. גם כשאנו מזעיקים סיוע של לימוד תורה ואפילו מתבוננים בדברי חסידות, מאומה לא עוזר. התיבות הקדושות נותרות במחשבת המוח או בדיבור הפה, ואינן מצליחות לגעת בלב. מי שיושב על הגבולות ושומר שהדברים לא יעשו את דרכם מהראש אל הלב, זהו 'פרעה' - אותיות 'הערף' (כדברי האריז"ל בליקוטי תורה, פרשת שמות), עורף הצוואר הנדרש לחבר בין "וידעת היום" ל"השבות אל לבבך". האטימות הזו מכאיבה לכל מבקש ה' וטורדת את מנוחתו: מה יהיה? לעתים הוא ניזכר שבעבר צעק לבו על הרגשת ריחוק מה', ואילו היום נראה שכבר לא אכפת לו חלילה ממצבו.

שתי הוראה ניתנו לנו למצב כזה. האחת: גם עתה, כשמרגיש אתה ריחוק מאלוקות, היזהר והישמר לבל תשקע בתאוות העולם. וכך, כשהקב"ה יבוא להוציאך ממצרים שבנפשך - אמנם זה יהיה ביוזמה של מעלה ולא ביוזמתך, כי הנך במצב רוחני שאינו מאפשר לך להתעורר בכוח עצמך, אבל כשהוא יבוא להוציאך - דאג להיות לכל הפחות כלי ריק מסיאוב התאוות. במילים פשוטות: אם בינתיים אין לך כוח למשוך אליך אור, לפחות אל תאגור חושך.

וההוראה השנית: אל תדאג יותר מדי. יש ליל הסדר בעולם. כשיגיע הלילה הזה, הִיָּה מוכן לחילון.

לאחוז בחבל

כדי להסביר את סוד הדברים מהשורש, נשתמש מעט במילות הקבלה: מדרגת 'זעיר אנפין' (ז"א) כוללת בתוכה את שש המידות - מחסד עד יסוד. כל עוד ז"א מאיר בנפש האדם, היינו שבמידות נפשו משתמש האדם בשירות התורה והמצוות, אין הקליפה יכולה לינוק מאיתנו את כוח הקדושה.

מטעם זה פרעה הרשע גזר להרוג את הזכרים. בתורת הסוד ז"א הוא מדרגת דבר - זכר (לעומת ספירת המלכות - נוקבא), ופרעה רצה לבטל את ז"א שבביל להצליח לשלוט בישראל ולגזול מהם את שפע הקדושה. לכן נמשלה גלות מצרים לעיבור (זהר ח"ב נ, א). כידוע, חז"ל מתארים את העובר כיושב מקופל וראשו בין ברכיו (גדה ל, ב), ולפי החסידות זהו תיאור מצב רוחני-נפשי בו המוחין (הראש, חכמה בינה ודעת) והמידות (חסד גבורה תפארת) מושפלים אל המידות הנמוכות (הברכיים, נצח הוד יסוד). את ההשפלה הזאת יזם פרעה ככוונה תחילה.

מה עושים במצב כה נורא? בהנחיות שסודרו לנו בהגדה נאמר: "וכאן

אַחַד הָיָה אַבְרָהָם

משפיעים לדורות

בעקבות גדולי משפיעי חב"ד

מהו חסיד? על שאלה זו ניתן

להשיב בדרכים רבות ומגוונות. חסיד מלשון 'חסד', מסמל הוא טוב-לב, אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל; חסיד הוא בעל תורה, מעמיק בנגלה שבה ומתבונן בפנימיות התורה, שהרי "לא עם הארץ חסיד"; חסיד עוסק כל כולו בעבודת הבורא, "איזהו חסיד? המתחסד עם קונו"; חסיד קשור בכל נימי נפשו לרבו ושואב ממנו מלוא חופניים של חיות רוחנית.

בני הדור הקודם יכלו לענות בפשטות על שאלה זו: 'רבי אברהם מאיאָרער' הוא חסיד. באישיותו התמזגו כל אותם מרכיבים של דמות החסיד השלם. 'ר' אברהם היה דוגמה נדירה של חסיד שסימל את החסד שבחסד", כתב עליו הסופר ר' יהושע דוברבסקי לאחר פטירתו. "מלבד לב רחב וחם, ניחן במוח חריף וחד. בימינו, למדן עם כישרונות כשלו היה נקרא כפי כל בתואר 'הגאון הגדול'. בעבודת ה' בה עסק כל ימיו, הקים מעין גשר בין המוח הקר והלב החם.

'ר' אברהם ניחן בחוש חיוני לעלות בו במעלות החסידות: חוש 'ציור' מפותח ודמיון 'יצירתי. חוש זה סייע בעדו בעת שהתבונן ברעיונות העמוקים ביותר בתורת החסידות, אך גם סובכיו נהנו מכך בעת שכתו עמם בהתוועדות, שעה שהיה מתאר בצבעים עזים את דמותם של חסידים מדורות קודמים, או כאשר השתמש בתיאוריו המיוחדים להמחיש מושגים דקים ומופשטים בחסידות".

ניגון שובה לב

נפתח בבראשית, בסיפוריו של ר' אברהם עצמו על ימי נעורותו. "לדותי עברה עליי בעיירה רוסית שכולה חב"ד, מ'יור שמה. גרו בה שבעים משפחות יהודיות ו... גוי אחד. כשמלאו לי שתיים-עשרה שנים נסעתי ללמוד בעיירה דרויע הסמוכה למיור, משם הייתי חוזר הביתה רק בסוף הזמן, כאשר בכל 'זמן' הספקנו ללמוד שמונים דפי גמרא. המלמד דרש מאיתנו בקיאות בכל מה שלמדנו, אם היו דוקרים מחט במקום מסוים, היינו יודעים לומר מה כתוב באותה נקודה ברפס הבאים...

"בגיל ארבע עשרה סיימתי את לימודי בדרויע והגיע הזמן לנסוע לשיבה, נסעתי לשיבת 'תומכי תמימים' בליובאוויטש מצויד בכתב המלצה מרבה של דרויע. יחד איתי הגיעו עוד כמה עשרות, כחמישים או שישים נערים שבאו להתקבל לשיבה. סדרי הקבלה וההרשמה היו קשים ורובם לא התקבלו כלל, זכיתי והייתי בין הבודדים שהתקבלו. כדי להתקבל היה צריך להיבחן אצל המגיד שיעור של ה'חדרים', ר' יחיאל קמיסר, וגם כ"ק אדמו"ר הריי"ץ [אז מנהל-פועל של השיבה, תחת נשיאות אביו כ"ק אדמו"ר הרש"ב. ל.י.ה.] היה מביט בעין בוחנת על כל תלמיד בטרם התקבל.

"השיבה הייתה מחולקת לשלוש מחלקות: ה'זאל', לבחורים המבוגרים, ה'שיעורים' לצעירים יותר, וה'חדרים' לנערים בגילי. נכנסתי ל'זאל' של הבחורים וראיתי כי לכולם יש זקן שלם והם לבושים בבגדים עלובים מאוד ובלויים. למרות שלא באתי מבית עשיר, היו לי חליפות שלמות ונאות ואילו הם היו לבושים בבגדים פשוטים שכאלה... הדבר ממש בהיל אותי ולא עשה עליי רושם טוב כלל. החלטתי לחזור הביתה. אינני רוצה להישאר במקום

קווים לדמותו של הגאון החסיד
רבי אברהם דרייזין ("ר' אברהם
מֵאִיאָרְעֵר") זצ"ל • מפארי פירותיה
של ישיבת 'תומכי תמימים'
בליובאוויטש, מנהל רשת הישיבות
המחתרתיות במסירות נפש תחת
השלטון הסובייטי, ממייסדי ומנהלי
ישיבת חב"ד המרכזית בארץ ישראל,
עמוד התווך של כפר חב"ד בעשור
הראשון לקיומו, 'שלוהא דרבנן'
ומשפיע בארצות הברית • החסיד
שסחף את כל סביבתו לעולם רוחני
נעלה בכל הטלטלות והתקופות
שבחייו, אם במוסקבה או בסמרקנה,
בכפר חב"ד או בניו יורק • אב המון

חסידים

הרב לוי יצחק הולצמן

ל'חפש' מסירות נפש". כוונת הרבי הרש"ב הייתה לרעיון המבואר בתורת החסידות שלעומת רבי עקיבא שאמר "מתי יבוא לידו ואקיימו", הרי שאברהם אבינו לא חיפש למסור את נפשו, אלא מסר את נפשו כאשר היה צורך בכך.

דבריו של הרבי זכו בהקדם להמחשה מצמררת. עד מהרה הגיעו ימים אפלים, בהם נזקק ר' אברהם למנה גדושה של מסירות נפש, מבלי שיחפש.

במלתעות הרשע הסובייטי

כבר בבחרותו היה ר' אברהם מגיד שיעור בישיבה שבעיירה נעוול. בהיותו שם נשא לאישה את מרת שרה, בתו של החסיד הנודע ר' זלמן משה היצחקי, עליו התבטא אדמו"ר הרייז' "אשר הוא מהמיוחדים האחדים השוקדים ומשיגים בחסידות, ובקי בהרבה דרושי כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב]". לאחר חתונתו פנה במרץ רב להקים ישיבות מחתרניות, למרות רדיפת השלטונות. מדי תקופה היו השלטונות סוגרים את הישיבה והיה עליו לנדוד ולהקימה במקום אחר תוך סיכון מחודש. בטרם מלאו לו עשרים ותשע שנים, התמנה ר' אברהם למנהל הכללי של הישיבות בכל רחבי המועצות. הייתה זו התקופה הקשה ביותר ליהדות מזרח אירופה, שלטון הטרור הבולשביקי השתולל בכל עוזו, יהודים שומרי תורה ומצוות נאסרו והוגלו לסיביר הקפואה ורבים אף הוצאו להורג ר"ל.

בשנת תרצ"ה, לאחר שנים רבות של פעילות במסירות נפש, התהדקה טבעת החנק סביב ר' אברהם והוא נאלץ לעזוב את תפקידו בניהול הישיבות, אך ביתו במוסקבה הפך למוקד של הצלת נפשות רבות מישראל וכתובת לחסידי חב"ד בכל האזור. "באופן רשמי הקים ר' אברהם בית מלאכה לאריגה", סיפר הגאון רבי שמריהו שזנדין ששהה במוסקבה באותם הימים, "ליד מכוונת האריגה העמיד אנשים אחרים לעבוד ואילו הוא עצמו עסק בדברים שונים לגמרי. ביתו היה פתוח לרווחה בפני כל. מי שלא היה לו מקום ללון בעיר היה מגיע לביתו, אוכל ושותה לרוויה ומרגיש עצמו ככתוך ביתו. ר' אברהם היה בעל לב רחב ועזר לרבים בכסף ובכל עזרה שהיא". בין האורחים הללו היו מטבע הדברים גם חסידים שנרדפו בעצמם בידי השלטונות וחששו להתארח אצל קרובי משפחתם כדי לא לסכן אותם, אך ר' אברהם לא נרתע מכך.

באותה התקופה נאסרו חסידים רבים והואשמו בהשתייכותם ל'ארגון דרייזין', כהגדרת המשטרה החשאית, שלטענתה זהו ארגון

הזה – חשבתו לעצמי. אך ה'נצחון' שהיה לי בעצם העובדה שהייתי מבין הבודדים שהתקבלו מנע ממני לקום ולעזוב מיד. אמרתי בלבי: אשאר כאן מעט ולאחר זמן אסע הביתה. באותם ימים לא הבנתי מאומה על מהותה הפנימית של ליובאוויטש.

"הימים הראשונים חלפו והגיעה שבת קודש, בשבת לא התקיימו שיעורים והיה רק 'סדר' אחר הצהריים. בשעת צהריים נכנסתי ל'זאל', ושם נגלה לעיניי מראה שלא ראיתי מעודי, מחזה נפלא: בחורים עדיין מתפללים והם שקועים כל-כך בתפילה. היו אלה ה'עובדים' המפורסמים והם היו רבים מאוד. זוכר אני היטב את הת' הלל פוצ'ופער, בחור גבוה ויפה תואר, עיניו עצומות והוא מנגן בדביקות נפלאה. ניגון זה זכור לי עד היום, הניגון שלו ממש שבה את הלב... באותה שעה החלטתי להישאר בליובאוויטש.

"בתחילה למדתי ב'חדרים', בשיעורו של ר' יחיאל. הוא היה אומר שיעורים עמוקים והתפעלתי מאוד ממנו. אחר כך עליתי ל'שיעורים', לשיעורו של רבי שמואל בער מבוריסוב. הוא היה גאון ממש והשיעורים שלו היו נפלאים ועמוקים. פעם באמצע השיעור נכנס הרבי הרייז' לחדר, על כולנו נפל פחד גדול והתחלנו להקשיב טוב יותר לשיעור, ואילו ר' שמואל בער היה שקוע בדברי עצמו ולא הבחין כלל שהרבי נמצא. גם לאחר שקלט את רמזינו לא התבלבל, אלא נעשה כמעייך המתגבר בלפול ובבקיאות. מעולם לא שמענו אותו מגלה כה הרבה מלמדנותו כמו בשיעור ההוא.

"אחד העניינים בו הייתה ליובאוויטש שונה ומיוחדת משאר הישיבות הוא הסדר והמשמעת. בתומכי תמימים' הכל היה מסודר בדייקנות עצומה. המשגיחים ומגידי השיעורים היו אנשים רציניים מאוד שהקיפו על זמנם שלהם, מעולם לא איחרו או התרשלו בעבודתם, וגם עלינו הבחורים הקפידו מאוד, על הלימודים ועל ההנהגה. גם אם תלמיד היה מאחר ל'סדר' בדקה אחת, היו יכולים להעניש ולקנוס. הם הכירו היטב כל בחור וידעו בדיוק את מצבו בגשמיות וברוחניות.

"הישיבה התנהלה כסדרה עד לפרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד. בין יהודי רוסיה היו רבים שציפו לבואם של הגרמנים, חשבו שהללו יהיו ידידים טובים ליהודים שהרי גם שפתם קרובה יותר לאידיש... רבים חשבו כי הגרמנים יביאו איתם יותר חופש ורווחה. אולם כ"ק אדמו"ר הרש"ב שנא מאוד את הגרמנים. התחילה תקופה חדשה, קשה, וליובאוויטש התגלתה אז בכל כוחה ועוזה". בעת מלחמת העולם הראשונה, גלתה הישיבה לעיר קרמנצ'וג שבאוקראינה. "בקרמנצ'וג היו גבירים אדירים ולהם ספריות תורניות גדולות", סיפר ר' אברהם. "לפתע התגלו לעינינו ספרים

רבים שבליובוויטש רק שמענו עליהם. הצמא של התלמידים היה כה גדול, עד שהיו בחורים שקמו לפנות בוקר כדי 'לתפוס' ספר כמו 'נודע ביהודה' שלא זכינו לראותו קודם..."

בשנת חייו האחרונה של הרבי הרש"ב, התעורר ר' אברהם בתשוקה עצומה יחד עם חבריו לספסל הלימודים לנסוע אל הרבי לחודש החגים תר"פ. באותה עת השתוללה מלחמת אזרחים אכזרית בין המהפכנים הרוסים, כאשר הסובלים העיקריים מכך היו כמובן היהודים. הייתה זו סכנה עצומה לנסוע בדרכים והיו יהודים שהושלכו מרכבות נוסעות, אך ר' אברהם לא נרתע ונסע בדרך-לא-דרך מקרמנצ'וג עד לרוסטוב בה התגורר הרבי בעת המלחמה. בכואו אמר לו הרבי: "צריכים להתנהג כמו אברהם אבינו; לא צריכים

הצלת נפשות. ר' אברהם (במרכז) עם תלמידים מעולי תימן בישיבה

ראיית פני הרב. ר' אברהם מאחורי מקום מושבו של הרבי בעת התוועדות

הימים בהם כתבתי את הפרשיות, לא מש לרגע מחדרי ובחן את כל ההתנהלות אצלי בתשומת לב. היה זה מוזר, אך לא הערתי מאומה. יהודים 'מעניינים' לא היו מחוזה נדיר באותה תקופה.

"כאשר סימתי לכתוב את הפרשיות, אמר לי ר' אברהם 'האמת היא שאין לי צורך כרגע בתפילין אלו... כמוכן אשלם לך עליהם, אך עיקר כוונתי הייתה לבחון אותך האם הנך ירא שמים. בימים אלו חסרים ספרי קודש הן בארצות הברית וכל-שכן באירופה, ואילו הדולר האמריקאי גבוה ביותר לעומת המטבע הגרמני, ולכן כעת הוא הזמן המתאים ביותר להדפיס דווקא כאן את הספרים הנחוצים, כגון שולחן ערוך הרב וכדומה. חסיד הנני של רבי יוסף יצחק מליובאוויטש, השווה עתה בארצות הברית, וברצוני לעשות כמצוותו להדפיס את הספרים הללו, וחיפשתי שותף למלאכה זו שהוא ירא שמים ובקי מעט בשפת המדינה. כאשר ראיתי שהנך סופר הנחתי שהנך ירא שמים, ואכן עקבתי אחר אורחותיך וראיתי שאתה הוא האיש ההולם למשימה זו..."

"הסברתי לו שבהיותי מטופל בילדים ובעל פרנסה קבועה, קשה לי לעזוב זאת ולצאת להרפתקה כזו. אך ר' אברהם הבטיח כי ישלם על כך ביד רחבה ואני הבטחתי לו את עזרתי. בין הדברים סיפר לי שכתב לרבי כי הוא דואג שמא השותף ירמה אותו והרבי ענה שאין לו צורך לדאוג מכך. "נו, שמא יש לך סיבה לדאוג", הפטרתי, "מנין יודע הרבי שלא ארמה אותך?" – "הביט בי ר' אברהם בעיניים תמהות כאילו נטרפה עלי דעתי, ואמר: "יוסף מאיר! אין לך מושג מהו צדיק!"... זה היה השיעור הראשון שקיבלתי ממנו.

"במסגרת עבודתנו בהדפסת הספרים שכתנו נהג גרמני שהסכים לעבוד עבורנו כתנאי אחד, שנצא לדרך בשמונה בכוכר בדיוק. קמתי למחרת בהשכמה והתפללתי, עזרתי מעט לרעייתי ובינתיים הגיעה השעה שמונה. ר' אברהם היה מוכן אף הוא והנהג הגוי הגיע בדיוק בזמן, אך אני טיפלתי בבני הקטן ונתתי לו לאכול. "תסיים להאכיל אותו", אמרה רעייתי, "הגרמני יכול להמתין קצת". אך הנהג החל לצפור ולצפור בקול רעש גדול עד שהעיר את כל מחנה הפליטים... עזבתי את הילד באמצע האוכל ובעודו בוכה מיהרתי אל הנהג הזועם ברכב.

"במהלך הנסיעה שאל אותי ר' אברהם: "לא רחוק מאכן יש יהודי שמסיבות שונות אינו יכול להניע כמעט את ידיו ורגליו, ואני יכול להעיד עליו שמעולם לא חטא. האם לדעתך זו מצוה לתת לו לחם לאכול ובגד ללבוש?" – "יודאי שזו מצוה וזכות נפלאה ואשמח לסייע לו מיד", השבתי לו. "איי, ישנם עוד יהודים שיכולים לסייע לו, מדוע דווקא אתה צריך להודרו למצוה זו?", המשיך ר' אברהם בשנינותו. "אלא שכאשר מגיעה כזו מצוה, לא נותנים לה להישמט מבין הידיים... האם יודע אתה מיהו היהודי? הרי זה בנך התינוק

של צעירים יהודיים דתיים החותרים תחת השלטון הסובייטי בכדי להפילו. על כך הואשמו ונשלחו לארץ גזרה למשך שנים. אחד החסידים שנשפט על עוון זה הוא רבי יעקב מאסקאליק הי"ד שלא עמד בתלאות אלו ונפטר בקזחסטן. מקום קבורתו לא נודע.

למרות המעקבים אחריו, הידג השמן' – הוא ר' אברהם – היה מצליח לחמוק מידי השוטרים ולברוח. פעמים רבות היה כפסע בינו למעצר, ובתושייתו הרבה הצליח תמיד להתחמק ממלאכי החבלה הללו. באחת הפעמים עמדו אנשי המשטרה החשאית ליד ביתו והמתינו לבואו, כשהגיע לשם הבחין בהם אך כבר לא יכול היה לסוב על עקבותיו. בן רגע הבזיק במוחו רעיון גאוני: בתוקף ובעזר שאפיינו אותו המשיך לצעוד בביטחון לעבר אנשי הנ.ק.ו.ד. והושיט אליהם את ידו כשהוא מתחנן "אנא, תנו לי נדבה, רחמו עלי ותנו לי משהו". בבגדיו הבלויים היה נראה 'קבצן' מן השורה והם גירשו אותו מעל פניהם בבזיון. ר' אברהם נשא את רגליו ונעלם במהירות, כשהוא מודה לה' על הבזיונות שהצילו את חייו.

על מקרה אחר סיפר בנו ר' שלום בער שי': "פעם הגיעו לביתנו שוטרים עם פקודת מעצר, בפקודה נכתב כינויו של אבי 'אברהם מאַאָרְעֶר' על שם עיירת מוצאו מיר. אבי לא איבד את עשתונותו ואמר להם בקור רוח שיש להם טעות, שכן הם מחפשים את 'אברהם מאיאָרְעֶר', ואילו הוא בכלל אדם אחר, 'אברהם דריזין'. לראייה הציג לשוטרים את דרכונו, בו נכתב שמו ושם משפחתו האמיתי, והללו השתכנעו ועזבו את הבית".

בימים הקשים ההם היה ר' אברהם רגיל לומר "אנחנו שייכים לדגים החיים", וביאר את דבריו: משל למה הדבר דומה? לדיג העומד על גדות הנהר ודג דגים. כשהוא רואה קבוצת דגים שטה בכיוון הזרם, אינו יכול לדעת אם כולם חיים או שחלקם כבר מתו מזמן והם רק נגזרים אחרי הזרם. אבל כאשר רואים דג ששוחה נגד הזרם, אין כל ספק שהוא דג חי...

לבסוף נאלץ ר' אברהם להימלט ממוסקבה לסמרקנד שבבוכרה, בה הודיפות אחרי מפיצי היהדות היו בצורה פחות הדוקה. נמצא שוטר יהודי שתמורת סכום גדול הסכים לבוא לעזרתו וללוותו לסמרקנד, כאשר כלפי חוץ היה נראה כי הוא מוביל את ר' אברהם למעצר. יותר מעשרה ימים בילו יחד ברכבת בדרך הארוכה והמתירה, ובשבת אף נאלצו לשבות בתחנת רכבת נידחת. התברר להם כי מוצאם מאותו אזור וכי שניהם למדו בליובאוויטש באותה תקופה, ר' אברהם למד בשיבה ואילו השוטר למד ב'חדר'. אביו של השוטר היה ירא שמים מופלג, אך בנו יחידו עזב לימים את הבית והלך לרעות בשדות זרים עד כי שכח את צור מחצבתו, התגייס למשטרה הרוסית ואף התחתן עם גויה רח"ל. ר' אברהם שוחח עמו שעות ארוכות והסביר לו בשפתו העשירה את ייחודיותו של עם ישראל ואמונתו, דבריו נפלו על אוזניים קשובות והשפיעו עמוקות על אותו שוטר. כשחזר למוסקבה פנה אל החסידים במקום והם סייעו לו לחזור לצור מחצבתו ואף לגייר את אשתו וילדיו. ביתו של השוטר הקומוניסטי הפך לבית חסידי מופת.

הדפסת ספרים בגרמניה

בניסי ניסים צלחו ר' אברהם ובני ביתו בשלום את אותן עשרות שנים קשות. לאחר מלחמת העולם השנייה נוצרה הזדמנות מיוחדת לצאת מרוסיה באמצעות דרכונים פולניים מזויפים, וכך במבצע מורכב ומסוכן יצאו מאות מחסידי חב"ד מאפילה לאורח. רוב החסידים שנמלטו ממלחמת הרשע שהו משך תקופה במחנות הפליטים שבגרמניה ומשם התפזרו לכל רחבי תבל.

גם בהיותו במחנה 'פוקינג' לא שקט ר' אברהם על שמריו. על פעלו באותם הימים שח החסיד הישיש רבי יוסף מאיר מרקוביץ' זצ"ל, תלמידם של גדולי צדיקי הונגריה לפני המלחמה, שנפגש עם ר' אברהם בגרמניה. ר' יוסף מאיר נודע כסופר סת"ם מומחה, ובתחום זה עסק גם לימים כאשר קבע את מושבו בווייליאמסבורג. ר' אברהם הזמין ממני במחנה שני זוגות תפילין, סיפר, "ובמשך

אמת הייתה רק בפניה אחת בעולם

מדבריו בהתוועדות חסידים - ראש-חודש כסלו תשמ"ב, בחצר קודשו של הרבי

ברוסטוב היה יהודי בשם ריז'יק. הוא היה רחוק מאוד מאידישקייט, ובכל זאת הרבי הרש"ב היה מקרב אותו מאוד. כשבת היה שולח אליו הרבה פעמים את נחמן המשרת לקרוא לו, ולמרות ריחוקו היה מגיע אל הרבי פעמים רבות. כשהרבי הסתלק בשנת תר"פ, אי אפשר היה להרגיע את אותו ריז'יק. האבל הגדול ושברון הלב שלו היה נורא ואיום, הוא ציווה על כל בני משפחתו לצום ימים רבים והיה ממש שבור ומדוכא מההסתלקות של הרבי נ"ע. כששאלו אותו ידידיו מדוע הוא כל כך מתאבל, ענה להם: אני איש חכם. נסעתי בכל העולם ונפגשתי עם הרבה אנשים, גדולים וקטנים. חכמים יותר וחכמים פחות. הכל טוב ויפה, אבל אמת הייתה רק בפניה אחת בעולם - אצל הרבי! ועולם בלי אמת זה עולם שאי אפשר לחיות בו...

מה נאמר אנחנו? הרי בזמננו, בימינו, רואים היטב איך הכל שקר. לא צריך להאריך בזה, אבל כל מי שמסתובב בעולם רואה מה שקורה. והקב"ה זיכה אותנו - מכל בני האדם עלי אדמות - שדווקא אנחנו נהיה בד' אמות של האמת! הרי זה צריך להביא לשמחת נפש אדירה! לשמחה אמיתית שתפרוץ אצלנו בלי מיצרים!

צריך לזכור תמיד בפני מי אנו עומדים, ללמוד חסידות באופן של 'דערה-ערן' (=הרגשה והפנמה). אנחנו צריכים לרקוד מאושר. השמחה העצומה על מה שזכינו צריכה לפרוץ את כל הגדרים; רק לשבת ולהביט על פניו של הרבי שליט"א, מה לנו יותר מזה? כתוב הרי בספרי אדמו"ר האמצעי ש"כאשר האדם מקבל פני רבו ביום-טוב, זו המשכה על עבודת כל השנה". הרי עצם המחזה, רק להביט על פני קדשו של הרבי בעת ה'מאמר' או כשמנגנים ניגון אדמו"ר הזקן - הרי כל מי שיש בו אפילו 'קצת נשמה' יכול להגיע לדרגות גבוהות ביותר!

אשרינו מה טוב חלקנו. יש כאלו שחושבים שהרבי כביכול 'משפיל עצמו' כשהוא מתעסק עם כל האנשים שבאים אליו. הרי זה כל האושר שלנו! אדמו"ר הזקן, עם כל ה'השכלה' ולאחרי כל דרך חסידות חב"ד בבירור וזיכרון המוחין, הרי מה שהוא תבע היה 'בפועל ממש'. הבה נפצח בשיר שמח עד כלות הנפש על האושר הגדול שלנו, על כך שהרבי מוציא אותנו מעפר ומאשפתות ולוקח אותנו לגבהים שמימיים, ונותן לנו נחלה בלי מצרים. הוא לוקח 'יהודים צולעים' עם 'נשמות צולעות' ומגביה אותם.

חסידות היא אמת, והרבי הוא ה'אמת' של הדור. צריכים לרקוד על כך יומם ולילה ללא הפסקה. נכון, הרבי הוא גאון הגאונים, אך אין זה העיקר. כשהרבי מתוועד, שומעים ומרגישים אלוקות. מי שרוצה להיות אמת'ער חסידישער איד, יש לי עצה אחת בשבילי: הביטו על פניו הקדושות של הרבי בעת ההתוועדות, כפי שחסיד צריך להביט, ותהיו יהודים חסידיים!

שעדיין אינו יכול ללכת ברגליו ולאכול בעזרת ידיו ולא טעם חטא מימיו. ואם הנהגה מצפצף? שימשיך לצפצף!..."

"בכל פעם שהתרחשו קשיים במלאכת ההדפסה, והיו רבים כאלה, היה ר' אברהם מחוק אותנו בביטחון העצום בה'. בין היתר חזר על האמור בתחילת 'שער היחוד והאמונה' שבתניא, שפותח בשאלה מה צריך הקב"ה לעשות בכדי להפסיק את קיומו של העולם אם כך יעלה בדעתו חלילה. התשובה היא שהקב"ה אינו זקוק לעשות מאומה, אלא רק לחדול מלומר את המאמרות המקיימים את העולם והוא יהפוך אין ואפס, שכן בדיבורו המתמיד הוא מהווה את העולם בכל רגע ורגע. כהנה וכהנה היה ר' אברהם דורש בדברי מוסר חמים במהלך העבודה, שלא ניפול ברוחנו ונתחזק באמונה וביטחון. במשך כשנה עבדתי עבורו ונהניתי מטובו בגשמיות וברוחניות".

עולי רוסיה ועולי תימן

זמן מה לאחר מכן, לפי הוראת הרבי הריז'יק, עלתה קבוצה גדולה של חסידים לארץ ישראל ובראשם ר' אברהם. עם בואם ארצה, בשנת תש"ט, שלח הרבי מכתב ל"כבוד ידידי מוהר"ר אברהם שי' דריזין וכל ידידי התמימים שבאו עמו בצוותא חדא לארץ הקודש תבנה ותכונן", ובו איחל להם הצלחה במגוריהם החדשים והורה להם להשפיע על המצב הרוחני בארץ, לחזק את לימוד החסידות ודרכי החסידות בקהילות, ולעסוק בייחוד בעבודת החינוך.

עם בואו לארץ ניסר ר' אברהם לעסוק במסחר לפרנסתו, אך עד מהרה החל לשמש כמנהל הרוחני של 'ישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בלוד. מלבד התמסרותו לחינוכם של תלמידי הישיבה, דאג יחד עם הרב אפרים וולף לצרכיהם הגשמיים. הייתה זו תקופת ה'צנע' בישראל והמצב היה בכירע. כך כתב באותם הימים לרעהו ר' שמואל בצלאל אלטהויז מאוסטרליה שסייע רבות במשלוח חבילות מזון עבור הבחורים:

"כפי הידוע לכבודו הרי המצב הכלכלי השורר בארץ איום הוא ביותר, ואי אפשר בשום אופן לנהל את המטבחים שלנו על מנות האוכל המתחלקות כאן בארץ. נוסף לזה השנה (תשי"ב) היא שנת שמיטה ואין אנו משתמשים בשום מיני ירק הגדל בארץ, וכך נמצאים אנו קרחים מכאן ומכאן: מצרכי מזון אין לנו כי המלאי שלנו אזל לגמרי, ובירקות גם כן אין אנו יכולים להשתמש, וכך עומדים אנו בפני בעיה חריפה ביותר המאיימת על קיום מוסדנו, כי מה ניתן לתלמידינו יחיו לאכול? אין לנו עצה אחרת כי אם לפנות אל ידידינו בחוץ לארץ לעזרה, ופונים אנו בזה אל כבודו שי' להשתדל בכל מרצו הרב והכביר בדבר שליחת מצרכי מזון לשיבתנו בהקדם".

לאחר שהלה שיגר אלפי חבילות מזון מעבר לים, כתב לו ר' אברהם מילים נרגשות: "זאת אומר לך, שבזמן קריאת שמע שעל המטה כאשר הנך מתחרט על מעשיך, הרי על עבודתך זו אין לך מה להתחרט. מובטחני שאתה בעצמך אינך יודע מה שנעשה על ידך. אף ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל זכות המחיה נפש אחת בישראל בכלל, וכל שכן ציור שלם ומי יאמר ישיבה שלמה של 'תומכי תמימים' שהובטחנו מפי מייסדה הראשון, כ"ק אדמו"ר הרש"ב, באריכות ימים ושנים מתוך עושר וכבוד".

"בישיבה נמצאים עתה לערך שלש מאות תלמידים", תיאר במכתביו, "שכוללים בתוכם כל בני אנ"ש בארץ ישראל וגם נתוספו להם מהעולים החדשים מעדת האשכנזים ומעדת הספרדים, מתימן בכל סוריה פרס מצרים וכו', שגם מהם יש לנו תלמידים מצוינים.. ישיבתנו גדלה והצליחה מאוד עד שנעשתה לשם ולתפארת בכל הארץ, כי לבד ציורה הגשמי שנפלא הוא כי היא נמצאת בפרדס גדול של עצי הדר העומד על אגמי מים, מקום אויר צח ונקי, העומדת קצת מנותק מהמולה של העיר העתיקה

הרה"ח רבי זלמן משה היצחקי זצ"ל, חותנו של ר' אברהם

ומתמיד. בתחילה הסביר לנו באמצעות משלים נפלאים את ההבדל בין מוסר לחסידות, מאוחר יותר הקנה לנו את מושגי היסוד של חסידות חב"ד והכניס אותנו בשערי עבודת התפילה".

שיעור בפרק 'במה בהמה'

"מבחוץ הרי כאן אחד הכפרים הנטושים, שיושב מחדש על ידי עולים. קצת בתים-ערביים רעועים ונראים כמטים ליפול, חצרות מוקפות גבוהות - בנויות טיט גס מגובל בקש ובגללי בהמה, שוכות של עצי צבר דוקרניים, כמה דקלים עקרים ועצי תאנה שתנוכתם חדלה, לולי-ברזל דו-קומתיים ובהם תרנגולות לבנות נוצה. קצת בצד בנויות "הקוביות הלבנות", אלה הבתים המשפחתיים החדשים, שגגותיהם רומזים למרחקים. כפר ככל הכפרים ב'שפלת לוד' בין הכביש המרכזי לירושלים מזה ובין מסילת הברזל מזה. עד כאן במראה החיצוני. כך מתגלה הכפר כשעוברים על ידו ביעף, תוך כדי נסיעה באוטובוס או בקרון-הרכבת; אך שונה ויחיד במינו הוא בפנימיותו (ופנימיותו תרתי משמע...)".

בתיאור זה פותח העיתונאי ר' שמואל אבידור את תיאור ביקורו בכפר חב"ד בשנת תשט"ו, אותו פרסם בעיתון 'הצופה'. בין הדברים מתאר הוא את פגישתו עם דמות בלתי נשכחת מראשי החסידים: "בשעת צהרים הגענו לכפר ובמבואותיו פגשנו את ר' אברהם, כשהוא רועה את פרותיו ועגלותיו. לבוש קפוטת שחורה וכובע שחור עגול לראשו עומד בשדה, בידו קנה-סוף ארוך ועינו פקוחה על עדרו. כנפי הקפוטת מתבדרות ברוח ואחריהן נישאים ברוח גם הציציות העבות והארוכות המשתרבות ומגיעות עד לקרקע כמעט".

"מה, עוסקים בפרק במה בהמה יוצאת?" - שאלנו את ר' אברהם, לאחר שקידמנו ב'ברוך הבא' לכבי' ביותר, והוא מיהר להשיב: "הרי בודאי יודעים אתם איך פירש רבנו הזקן משנה זו".

"ואיך פירש אותה?" - שאלנו. "כך פירש רבנו משנה זו: במה בהמה יוצאת, במה מוציאים מתוך האדם את הנפש הבהמית? בהמה יוצאת בשיר... נו, הבנתם? שרים ניגוני'דיל ומגרשים את הנפש הבהמית..."

"הר... פרה... ברר... - פנה ר' אברהם לפתע אל בהמותיו, שהחלו נכנסות לרשות שאינה שלהם ובקנה שבידו החזירם לשדה המרעה. כאשר רחקנו ממנו והמשכנו לצעוד לעבר הכפר שמענוהו מפזם לעצמו בשקט: "ס'איז דאן אלץ הבל הבלים זולתך מלכנו"... "לא כל הבאים להתיישב בכפר חב"ד שווים לתורה ולחסידות. יש יהודים תלמידי חכמים כמו ר' אברהם מיורר, שפגשנוהו עם עדרו, הוא "הרוח החיה" בכל הנוגע לעסקי חסידות בכפר. אין לך יום זכרון ויום הילולא' חסידי-חב"ד, שאין ר' אברהם חוגג אותו ב'פארבריינגעניש' עד אור הבוקר, ה'וודקא' נשפכת אז כמים וכך גם משתפך לבו של ר' אברהם, המחליף חליפות ניגון בקטע תורה, וקטע תורה בניגון, ובין זה לזה כוסית של משקה; וכשר' אברהם יושב ב'פארבריינגעניש' מי לא יבוא לישיב עמו?"

"עשרה ילדים יש ב"ה לר' אברהם (וברור שקיבל מראש הממשלה פרס של 100 לירות...), שלושת בנוטיו הגדולות נשואות לחתני-רבנן כמובן, יושבים החתנים עמו בכפר-חב"ד ועוסקים בתורה ובחסידות ובשעת הצורך נותנים גם יד לעבודת המשק".

בעשור הראשון להקמת כפר חב"ד היה ר' אברהם לדמות המרכזית בחיי הכפר, הוא היה המשפיע והוא שהתוודע שעות ארוכות עם התושבים בכל שבת ומועד ועורר אותם לדרכי החסידות. בחג הסוכות היה ר' אברהם נכנס לסוכה כלילה הראשון של החג ויוצא ממנה בשמחת תורה... במשך שבעת ימי החג

שעות צלותא. שופך נפשו בתפילה בבית מדרשו של הרבי

לוד, בכנינים גדולים ונהדרים".

באותם הימים השתלבו בישיבה עשרות נערים שעלו מתימן, עד שנחקק בתיאורה של הישיבה שמיועדת היא ל'עולי רוסיה ועולי תימן'. ר' אברהם שהיה יהודי 'רוסי', פעל להצלחת הרוחנית והתמסר בכל מאוודו לחינוכם, כשהוא אף החדיר בלבם את התענוג שבתורת החסידות ודרכיה. מאות המשפחות יוצאי תימן הנמנות כיום על חסידי חב"ד הן פירות פעלו בימים ההם. ר' אברהם קיבל אותנו בסבר פנים יפות והפך להיות ה'אבא' שלנו, שח תלמידו ר' משה הלל ז"ל, "בזכותו השתלכנו במהירות עם הנערים ה'רוסיים'. הוא היה לומד איתנו חסידות ומתוודע עמנו. השעות הרבות שהשקיע בנו והחיות החסידית שנטע בתוכנו מלווים אותי כל ימי חיי".

"כבן לעדות המזרח הצטרפתי לקבוצה התימנית בישיבה, תחת השפעתו של ר' אברהם", שח הגאון רבי שמעון אליטוב זצ"ל. "הוא הקרין עלינו חום ואהבה והתייחס אלינו כאילו היינו חסידים מאז

תורה מפוארת מתוך הדחק. ישיבת 'תומכי תמימים' המרכזית בלוד, בימים ההם

מקדנש ישראל והזמנים

ראש חודש של גאולה - מאי משמע? < את הזמן איננו יכולים לעצור, אבל את הרגע הזה שבידינו אנו יכולים להפוך לבעל משמעות נצחית > בחודש ניסן מתחדשת היכולת להתעלות אל מעבר למגבלות העולם הזה ולצאת מן המצר אל המרחב

פי מאמר חסידות של אדמו"ר הצמח צדק מספרו 'אור התורה' (פרשת בא, עמ' רסד).

שיחה זו, שנערכה לאחר זמן והוגהה על ידי רבנו והתפרסמה בסדרת 'לקוטי שיחות' (חלק ד, עמ' 1263), משמשת עבורי לאות ולמופת כיצד ניתן 'לתרגם' כביכול מאמר חסידות עמוק לשפה רלוונטית, כך שלב כל יהודי באשר הוא יוכל למצוא בו חפץ.

בהשקפה ראשונה, המדרש סתום מכל צד ופינה:

ראשית, מה ענין שמיטה אצל הר סיני - מהו הקשר בין קביעת ראשי חודשים ושנים לבחירת הקב"ה בעולמו? ומהי בכלל משמעות "בחר הקב"ה בעולמו", ולמה לא אמר המדרש בפשטות "משברא הקב"ה את עולמו"? ומה פשר האמרה שכשבחר ביעקב ובניו קבע "ראש חודש של גאולה"?

אין זאת אלא - ביאר רבנו - שהמדרש מגלה לנו שלושה סוגי חוויות של זמן. אלו שלוש דרכים שבהן יכולים בני-אנוש לצעוד על רצף הזמן השוטף.

זמן מדכא זמן מועיל

לפעמים אנו פוגשים באנשים המניחים לימיהם ולשנותיהם לעבור ללא מטרות. כל יום הוא הזמנה לבזבז עוד ועוד שעות עד שגם הוא כחלוש יעוף. לדידם, הזמן הוא רק זרימה אקראית אינסופית שאינה פוסקת. יום בא והולך ועוד יום בא והולך, כל יום זהה לקודמו וכולם מסתכמים בלא כלום. זהו זמן ריק מתוכן ונטול כל עניין. הזמן כפי שהוא בפני עצמו, ללא יוזמה ויצירתיות אנושית, חסר צורה.

לצער הלב, אלו הנופלים בתרדמת זמן זה, הכרת פניהם תענה בס שהם שרויים באטימות מתמשכת כלפי כל דבר של חיים - אפילו לא חיים של קדושה - ומבע עיניהם יסגיר כי לבבם מדוכא ומדוכדך.

לעומתם בא המדרש ואומר: "משבחר הקדוש ברוך הוא בעולמו, קבע בו ראשי חודשים וימים". כלומר, כדי שהעולם יהפוך למקום נבחר, לאתר של צמיחה וגדילה רצויה, מקום שכדאי לחיות בו - מפני שה' לא רק בראו אלא בחר בו - עלינו להעניק לזרימת הזמן האינסופית תכלית. לכל יום צריך להיות יעד מועיל, לכל חודש - מטרה משמעותית, לכל שנה - קצב של עשייה. העולם שבחר הקב"ה וחפץ בו הוא עולם שבו האנושות לומדת להעניק משמעות להילוך הזמן, לנצל אותו לעשייה בונה ומועילה. חיים משמעותיים הם חיים בהם כל יום מלא בבחירות ובחוויות משמעותיות, המנוצלות לקידום טוב ותועלת, צדק ויושר.

זהו דיוק לשון המדרש "משבחר הקב"ה בעולמו". מצד בריאת העולם כשלעצמה אין אנו רואים הפרש בין יום אחד למשנהו. אבל הקב"ה בחר בעולמו, כלומר: הוא רצה שהעולם יהפוך למקום נבחר, מקום טוב ורצוי, ולכן העניק לנו את היכולת לצקת לכל רצף הזמן משמעות ותוכן חיוביים. אנו יכולים לראות את החיים כאקראיים וחסרי ערך, חלילה, או לראות את החיים כמתנה ולהביט על מושג הזמן כאוצר שלא יסולא בפז שעלינו לנצלו במלואו. או-אז אנו מסוגלים להפוך אותו לבעל משמעות, להשקיע בו פעלתנות, יצירתיות ותשוקה.

חיי ורעיי, תארו לעצמכם שיש לכם חשבון בנק המזכה אתכם בכל בוקר בסכום של 86,400 שקלים. היתרה אינה משתנה ואינה עוברת מיום ליום שאחרי. בכל לילה נמחק כל הסכום שלא נוצל על ידכם, אך בבוקר החשבון חוזר ומתחדש בסכום של 86,400 שקלים...

מה הייתם עושים עם הכסף? מן הסתם מוציאים כל שקל!

האמת היא, שלכל אחד מאיתנו יש בנק כזה. שמו הוא בנק הזמן. בכל בוקר אנו מקבלים במתנה 86,400 שניות ליממה הקרובה, ובכל לילה מה שלא נוצל יורד לטמיון. היתרה אינה נשמרת בצד ואינה עוברת ליום המחרת. אם לא השתמשתי במה שהיה בחשבון - ההפסד שלי. אי אפשר לחזור לאחור, וגם אי אפשר למשוך היום על חשבון מחר. מוכרחים לחיות בהווה, על חשבון הזמן שניתן לנו ליום זה.

מאמר העולם הוא, שהמורה הוותיק ביותר - שכבר האריך ימים יותר מכל תלמידיו - הוא הזמן. אין מורה כמותו. לא ניתן למנות את כמות הדברים שאנו למדים ככל שהזמן הולך וחולף. "אין חכם כבעל הניסיון", אך לרוב מה שיש לו יותר מאחרים זו העובדה שהוא בילה בעולם הזה יותר זמן מהם. הזמן מלמד אותנו יותר מכל מורה או שיעור, מפני שזהו הלימוד החווייתי ביותר שניתן לתאר. אין מדובר על לימוד במתכונתו המוכרת, אלא על חוויית החיים המחכימה והנצרכת בבשרנו, והרבה פעמים מה שיעשה הזמן לא יעשה השכל.

יחד עם זאת, תכונה נוספת יש לו לזמן, שאין לו סבלנות. הוא אינו ממתין לאף אחד, לא משנה מה ואיך אתה חש היום, אם התחלת את סדר עבודתך בזריזות ובמרץ או בשאננות ובהחיינות, הוא ממשיך בשלו. השעון מתקתק.

ידידי, אם העבר אין, העתיד עדיין, וההווה כהרף עין, שומה עלינו לשאול את עצמנו: איך אנו מתמודדים ופועלים בתוך המסגרת של הגורם המופשט והתובעני הזה שנקרא 'זמן'?

יש זמן ויש זמן

ברוך שזיכנו והגיענו לשבת מברכים החודש ניסן, פרשת החודש, ובלב כל ישראל מתרוננת כבר תחושה של חירות מדאגות החומר והרוח ומכל הדברים המבלבלים סדר עבודתו של יהודי, ורצון חזק לגאולת עולמים נרקם בנפשנו.

אחד מחידושיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע היה שיחות הקודש שנשא במיוחד בפני קהלים שאינם מחובשי בית המדרש ואינם מורגלים בשפה התורנית המקובלת, כמו תלמידים צעירים ועוד, ובהן ביאר בשפה המתאימה להם רעיונות מעולמה של תורה בכלל ומכבשונה של תורת החסידות במיוחד. רבות ניתן ללמוד דווקא משיחות לא-שגרתיות אלו, הן מתוכן הרעיונות וחשיבותם והן מדרך הצגת הדברים.

בשיחה שנשא בשנת תשכ"ד, לפני שישים שנה, הביא הרבי את המדרש הידוע על הפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות רבה טו, יא) "משבחר הקדוש ברוך הוא בעולמו, קבע בו ראשי חודשים וימים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודשים של גאולה", וביאר אותו על

אכן, בזהר הקדוש נאמר "כל יומא עביד עבדתיה" - לכל יום העבודה שלו, וכל יום הוא הזדמנות לצמוח מחדש. ברם, לשם תכנון הזמן נכונה ולמטרת יציקת התוכן לתוך מסגרת הזמן, "קבע בו ראשי חדשים ושנים". יש להעמיד 'ראש' לזמן. כידוע, הראש מכונן את כל אברי הגוף ונותן לכל חלק ולכל פרט את הרוח הנכונה, המטרה והתכלית. ראש האדם מרכז בתוכו את כל חיות האדם לפרטיה והוא אחראי על כל תפקודי האברים, להכניס בהם סדר, משמעת וכיוון לכל תא שבגוף.

כך הוא גם עניינו של ראש השנה וראש חודש: ראש השנה הוא ה'ראש' המנהיג את כל השנה, וכך גם ראש חודש מנהיג את כל ימי החודש. כדי שלכל יום תהיה תכלית ומטרה, צריך שיהיה 'ראש' שיכוון ויגויס את החודש ואת השנה.

אם כן, העולם שנבחר על ידי הקב"ה יש בו תקופות, חודשים ושנים שכל אחד שונה מחבירו. בכל ראש השנה או משרטטים את תוכנית הפעולה לשנה הקרובה, כך גם בכל ראש חודש, וכך בכל יום ויום ניטול עם שחר את היום בידינו ונבטיח שהוא ינוצל בצורה ההולמת ביותר.

זמן של גאולה

לאחר כך זה מוסיף המדרש ובונה קומה עליונה לזמן - חווייה שלישית של זמן, והוא זמן של גאולה. זמן של גאולה - מאי משמע?

ניתן לחיות חיים מלאי יצירה, לסמן את הימים ביעדים ראויים וליצור מסגרת חיובית לזמן - ועדיין נהיה מוגבלים בתחום האנושי, הסופי והשבירי. הרי הזמן איך-רץ לו לדרוך ולא ניתן לאחוז בו ולהעמידו. הן אמת, בתוך המבנה המוגבל של חיינו או יכולים לנצל את הזמן בצורה יעילה ככל הניתן. עם זאת, איננו יכולים לשחרר את עצמנו מהיותנו בני תמותה. גם מי שניצל את כל זמנו היטב, לא יימלט מהזדקנות. ובכלל, בכל רגע יכול לקרות משהו שיועזע ויהרוס את כל המבנה והקצב של החיים.

הרבה פעמים בשעת חדותא, כמו בשמחה משפחתית כשהאווירה חמה ונעימה, או אומרים לעצמנו: הלוואי שהרגעים הללו לא יסתיימו לעולם... או רוצים שהזמן יעצור מלכת, אך בתוכנו או יודעים שזו מחשבת הבל, כל עוד אין בכוחנו לחולל נס כמו "שמש בגבעון דום". אבל הדברים הללו אינם סוף פסוק. הם נכונים, אבל אינם מגבילים את ישראל קדושים.

כאן פותח לנו המדרש ממד אחר של זמן: "וּכְשֶׁבַח בְּיַעֲקֹב וּבְנָיו קָבַע בּוֹ רֵאשִׁי חֲדָשִׁים שָׁל גְּאֻלָּה". בשלב הזה מוכנס הסיפור היהודי אל ההיסטוריה. הקב"ה בחסדיו נתן לנו היכולת לשחרר את עצמנו מהמציאות הטבעית ולהתחבר אל האינוסוף האלוקי; לא רק להיות "עבדי זמן" יעילים, אלא להעניק לכל רגע התעלות אל למעלה מהזמן. להעניק לו משמעות של נצח, לשחרר את השעה מכבלי הגבלתה.

כשאנו מעניקים לרגע אחד תוכן אלקי, הנה הרגע האחד והיחיד הזה הופך לענין אלוקי שהוא "חי לעד וקיים לנצח". בכך אנו מחברים את הזמן ליוצר הזמן, את "מעשה בראשית" ל"יוצר בראשית". ובכך הוא הופך לנצח בלתי מנוצח. במקום שהזמן יהיה מדד ההתקרבות אל הסוף, מכשיר המודד כמה זמן נותר לנו לפני שתם זמננו, הזמן יכול להיות הכלי דרכו אנו מגיעים אל האין סוף.

אלה הם דבריו הנפלאים של רבינו הזקן בספר התניא (פרק כה), כבואו לבאר את ההתאחדות הנוצרת בין האדם והקב"ה על ידי קיום מצוה: "וַיִּחַדּוּ זֶה לְמַעְלָה הוּא נִצְחִי לְעוֹלָם וְעַד, כִּי הוּא יִתְבַּרְךְ וְרָצוֹנוֹ לְמַעְלָה מִהַזְּמַן. וְכֵן גְּלוּי רָצוֹנוֹ שֶׁבְּבוֹרוֹ, שֶׁהִיא הַתּוֹרָה, הוּא נִצְחִי, וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב 'דִּבְרֵי אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם', 'וְדִבְרֵי חַיִּים וְקַיָּמִים כו' וְלֹא יִחְלִיף וְלֹא יִמְיָר דָּתוֹ לְעוֹלָמִים וְכו'". אֲלֵא שֶׁלְמַטָּה הוּא תַּחַת הַזְּמַן, וְכֵּן אֵלֶּה שְׁעָה לְבָדָה שְׁעוֹסֵק בָּהּ בַּתּוֹרָה אוּ בְּמִצְוָה".

כוונת דבריו הקדושים היא, שכיון שהקב"ה הוא למעלה מהזמן, הרי בעת שאני מתקשר ומתדבק עם הקב"ה, אפילו אם זה בעת קיום מצוה במשך חמש דקות, הייחוד הזה "הוא נצחי לעולם ועד", מאחר שהקב"ה אינו מוגדר תחת מגבלות הזמן. מכך מובנת העוצמה הנפלאה שישנה כשיהודי מקיים מצוה אחת אפילו פעם אחת בחייו, וממילא יכולים אנו מעט מן המעט לשער את הזכות העצומה שיש בהשפעה על יהודי אחר להתחזק בדבר מצוה. וכי קלה היא בעינינו שיהודי יתייחד עם הקב"ה לעולם ועד?! ואפילו אם מצד קטנות עיני הבשר שלנו נראה שהדבר לא נמשך אלא לרגעים אחדים, הרי זהו רק במסגרת התחוננה "שלמטה הוא תחת הזמן".

לכן, כשבחר הקב"ה ביעקב ובניו קבע במחזור הזמן ראש חודש של גאולה. הבחירה בישראל העניקה לנו יכולת שלא מן העולם הזה - לא רק להעניק מסגרת ותוכן חיובי לזמן, אלא ליצור זמן של גאולה, זמן הפורץ את כל המדידות והגבלות של עולמנו זה ומבקיע דרך אל הנצח.

זהו תוכנו של "ראש חודש של גאולה", ראש חודש ניסן, החודש שבו יצאנו משעבוד לגאולה. לא רק משעבוד מצרים, אלא - כפי שביאר המהר"ל בספרו גבורת ה' (פרק סא) - מכל שעבוד ועבודות אפשרית עתידית. בחודש זה נתחדש בעולם הכוח לצאת מ"מצרים" - מלשון מצרים וגבולים, כולל המצרים של עצם קיומנו בתוך עולם מוגבל, זמן מוגבל המשועבד לחוקים מוגבלים.

זמן שבו אנו לומדים תורה הוא לא רק זמן מנוצל היטב, אלא הוא זמן שנשאף לנצח. שעה שבה קיימנו מצוה אינה רק שעה שעשינו בה מעשה טוב, אלא שעה שתישאר איתנו ועם הקב"ה לעולם ועד. כשמשתמשים בזמן לעשיית רצון הבורא, הזמן כבר אינו רק הזדמנות להיות אנשים מועילים ויצרניים, אלא הזדמנות להיגאל מכבלי הטבע שלנו. הזמן הוא מקפצה לדרכות באור אין סוף ברוך הוא.

לילה חורפי ויום קיצי

שני אנשים מביטים על זריחת השמש בשעת בוקר. האחד רואה מראה מרהיב ביופיו, השני רואה זמן קריאת שמע... אין זו סתירה, אין אלו שני קווים מנוגדים. אדרבה, יופי הזריחה נעשה על ידי מי שציווה על קריאת שמע. אבל אם אני בוחר להסתכל על הזריחה המדהימה ביופיה, הרגע הזה כלה ומסתיים עד מהרה. לעומת זאת, אם ברגעים לפני זריחת השמש אני מקיים מצות קריאת שמע ומכריז "שמע ישראל ה' אלקינו אחד", כמו פי אני מחזיר בתוך המראה משוכב הנפש משמעות אלוהית אחת, קיום מצות ה' מעניק לרגע הזריחה יכולת לצאת מהטבע המשועבד לזמן החולף ולהתאחד עם הקב"ה לנצח.

הספר הראשון שהוציא רבנו לאור, בשנת תש"ג, נקרא 'לוח היום יום', ובו חיבר יחדיו פתגמים ומנהגים מתורת רבותינו, אדמו"רי חב"ד, לכל יום מימות השנה. חותנו אדמו"ר הריי"ץ ז"ע, שהורה לו ליטול על עצמו את מלאכת החיבור, התבטא ואמר: "היום יום" פירושו "אז דער טאג איז א טאג", שהיום יהיה יום באמת.

וכה כתב רבנו בספרו זה (ליום יז חשוון) מפי חותנו:

צריך לשמור על הזמן, צריך לקבל עולה של תורה. כל זמן, כל יום שחולף, זהו לא רק יום אלא עניין בחיים. הימים הולכים, כמאמר (ירושלמי ברכות פ"א ה"א) "יום נכנס ויום יוצא. שבת נכנס ושבֵּת יוצא. חוֹדֶשׁ נִכְנָס וְחוֹדֶשׁ יוֹצֵא. שָׁנָה נִכְנָס וְשָׁנָה יוֹצֵא". אבא [כ"ק אדמו"ר הרשב"י ז"ע] אמר בשם רבינו הזקן: "א זומערדיגער טאג און א ווינטערדיגע נאכט איז א יאהר". יום קיצי ולילה חורפי - זהו שנה שלימה!

לחיים, לחיים ולברכה. יהודים יקרים, כל אחד מאיתנו יכול לבחור באיזה 'אזור זמן' הוא יחיה. האם ב'זמן אפור', בהיותו נותן לימיו ולילותיו לחלוף ללא משמעות; האם הוא מרום את הימים ויוצק בהם תועלת ויצירה; או שהוא אחד מבני יעקב, אלו המסוגלים להפוך כל יום לחוויה של גאולה מכל מדידות והגבלות שהן. ■

נשמתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

מצות תוכחה

הוכח – אפילו מאה פעמים משמע (א, ב, ג)

תורתנו תורת אמת מלמדת אותנו דעה בזה, אשר אפילו כשהוכיח 99 פעמים ממש, וחס ושלום לא הועיל, עדין המצוה בתקפה עומדת – שעליו להוכיח, ובאותו התוקף בפעם המאה. ובפרט אשר סוף סוף לב ישראל ער הוא, ובודאי לא יצטרכו חס ושלום להוכחה כמה וכמה פעמים, ובלבד שישמעו דברי ההוכחה מהראוי להשמיע דברים כאלו ובתוקף המתאים, ולא להישמע לדעת המפתים המסיתים ומדיחים שגם האמור הוא בגדר דתפסת מרובה לא תפסת.

(אגרות קודש כ"ק אדמו"ר זי"ע חכ"ו ע' שעג)

אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא: ואימא הוכח חדא זימנא, תוכיח תרי זמני? אמר ליה: הוכח אפילו מאה פעמים משמע. תוכיח – אין לי אלא וכו' מזה שהחייב להוכיח פעם נוספת נלמד (לא מהיתור ד"תוכיח", אלא) מתיבת "הוכח" עצמה, מצינו למדים, שחייב הוכחה בפעם המאה הוא באותו אופן כמו החייב בפעם הראשונה! (על פי תורת מנחם חס"ב ע' 215)

השבת אבידה

שה דאבידה לדברי הכל קשיא.. ודילמא לסימנין הוא דאתא?.. אמרי מדקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה, דקתני: מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין – חייב להכריז, אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין – חייב להכריז, שמע מינה דשה לאו לסימנין הוא

דאתא (א, ב, ג)

הסימנים של "שה פזורה ישראל"

המהרש"א בסוף מס' מכות (כד, סע"א) כתב על דברי הגמרא שם כאבידה המתבקשת דכתיב תעיתי כשה אובד בקש עבדך כו', שעל זה רומז שה דאבידה קשיא שהוא רומז על כנסת ישראל הנקראת שה פזורה, והם הם שה דאבידה שבתורה, שהשם יתברך הוא בעליה של אותו השה, ומבקש להוציאו מאבידתו כו'.

ועל פי זה יש לבאר מה שסימנין נקט תנא גבי שמלה, כי שמלה היא התורה כמו שכתוב שמלה לך כו' (ישעיהו ג, ו), והתורה נקנית בסימנין כמבואר בעירובין (נד, סע"ב). ועל פי זה יש לבאר המשך הכתוב הנ"ל "תעיתי כשה אובד" כי מצותיך לא שכחתי, כי יש לו לשה אובד דישראל סימנין בחינת שמלה, ולכן בקש עבדך כו', כאבידה המתבקשת כי מצותיך לה סימנין.

ויש לומר גם להיפך, דהסימנים שייכים מצד התורה ומצוות כנ"ל, אבל ישראל מצד עצמם הם למעלה מהסימנים, דהא טביעת עין והכרת פנים עדיפא מסימנים, והרי בישראל נאמר כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' (ישעיה סא, ט, ומבואר באריכות במדרש רבה כי תשא ס"פ מו). ולכן אמרו כאן דשה לא לסימנין הוא דאתא, כי אין צריך סימנין כלל.

(על פי פירוש יהל אור להצמח צדק, תהילים סוף פרק קיט)

השבת "מה" שמאבד

פעמים שאתה מתעלם.. כיצד? היה.. זקן ואינה לפי כבודו.. והא רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה! ר' ישמעאל ברבי יוסי לפנים משורת הדין הוא דעבד (א, ב, ג)

ההולך צדק הטוב והישר ועשה לפנים משורת הדין מחזיר את האצדה ככל מקום ואע"פ שאינה לפי כבודו (רמב"ם הלכות גולה ואצדה פ"א ה"ז)

ענין האבידה ברוחניות הוא כתורת המגיד ממעורטש על מאמר רז"ל איזהו שוטה – המאבד כל מה שנותנים לו – שלכל יהודי יש בחינת מ"ה שנותנים לו, דהיינו נפש האלקית שהיא חלק אלקה ממעל ממש, חלק משם הוי" ברוך הוא, ושם הוי" במילוי אל"פין הוא בגימטריא מ"ה.

אמנם, יכול להיות מצב ש"נכנסה בו רוח שטות", ועל ידי זה הוא מאבד מ"ה שנותנים לו, היינו, שניצוץ אלקות שבו, בחינת מ"ה, הוא בבחינת אבידה.

ומצות השבת אבידה היא להחזיר את אותו יהודי למעמדו ומצבו האמיתי, שזהו כללות ענין התשובה, ולפעול שיאיר בו שוב הניצוץ האלוקי שלו.

והנה התיקון על איבוד הארת הניצוץ האלוקי (בחינת מ"ה) הוא על ידי מסירות נפש, מסירת מ"ה שבנפשו, שהוא ענין הביטול, וכמבואר בחסידות ש"מ"ה" הוא ענין ביטול, כמו שכתוב "ונחנו מ"ה"..

ועל פי זה יובן מה שבהשבת אבידה מודגשת ההנהגה דלפנים משורת הדין, עד שגם ה"זקן" מוותר על כבודו ומשיב את האבידה.

(על פי ספר השיחות תשנ"ח ח"א ע' 220. לקוטי שיחות חכ"ה ע' 455)

שתי אפשרויות של "וחדלת" – לעזור לגוף

בהמת עובד כוכבים ומשאוי ישראל – וחדלת.. בהמת ישראל ומשאוי עובד כוכבים – עוב תעוב (א, ב, ג)

ידועה תורת הבעש"ט בביאור מצות פריקה וטעינה:

כי תראה חמור – כאשר תסתכל בעיון טוב בהחומר שלך שהוא הגוף,

תראה – שונאך – שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות, ועוד תראה שהוא – רובץ תחת משאו – שנתן הקב"ה להגוף שיוזכך ע"י תומ"צ והגוף מתעצל בקיומם. ואולי יעלה בלבבך – וחדלת מעזוב לו – שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשבור את החומרות, הנה לא בוז הדרך ישכון אור התורה, כי אם – עזוב תעזוב עמו – לברר את הגוף ולזככו ולא לשברו בסיגופים.

והנה כל זה הוא באדם ההולך בדרך ישר, אבל אם חטא ח"ו, הרי במצב זה יש לו בכל זאת להתענות, כמבואר "בספרי המוסר .. הרבה תעניות וסיגופים לעובר על כריתות ומיתות ב"ד .. כדי לינצל מעונש יסורים של מעלה ח"ו, וגם כדי לזרז ולמהר גמר כפרת נפשו" – כלשון אדמו"ר הזקן באגרת התשובה פ"א.

וזה נרמז ב"בהמת עובד כוכבים ומשאוי של ישראל" – כאשר יהודי חוטא חס ושלום, עובר גופו מרשות הקדושה אל רשות וממשלת כוחות הטומאה והקליפה, ולכן נקרא גופו "בהמתו של נכרי". אמנם, כל זה הוא מצד גופו ונפשו הבהמית, אבל נשמתו האלוקית, הרי "גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית" (כלשון התניא פרק כד), ואמרו חז"ל "אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון", ולכן, גם כאשר הוא במצב של "בהמת נכרי", הרי יש לו "משא של ישראל".

ואזי "וחדלת" – צריך להתעלם מהגוף ולשבור אותו בתענית.

כל שבשלו פורק וטוען בשל חבירו נמי פורק וטוען (א, ב)

וכן אם היה זקן שאין דרכו לטוען ולפרוק הואיל ואינה לפי כבודו פטור (רמב"ם פ"ג מהלכות רואה הלכה ג)

על פי תורת הבעל שם טוב הנ"ל, יש לפרש גם הלכה זו בפנימיות העיניים:

באגרת התשובה שם מפרט רבנו הזקן אפשרות נוספת להתענות – בשביל "למרק נפשו לה". תענית זו אינה קשורה לתשובה על חטאים דוקא, אלא גם לאחר שעשה "תשובה שלימה", בכל זאת מתענה בשביל זיכוך הגוף גרידא.

ותענית זו שאינה קשורה בהכרח לחטאים, נרמזת ב"זקן ואינה לפי כבודו": כי יתכן שהוא עוסק כל חייו בעבודה רוחנית טהורה, כך שהוא לא מתעסק כל כך עם בירור וזיכוך הגוף, וכיון שכן יתכן ש"נשאר" בגוף

איזה גסות וחומריות מסוימת המפריעה לשלימות "מירוק הנפש", ולכן זקוק הוא לתענית בכדי "למרק נפשו לה".
וזהו הרמז בדוגמא של "זקן ואינו לפי כבודו": "זקן" זה "מי שקנה חכמה", המרמז על ההתעסקות בעבודות רוחניות-נעלות, ו"אינו לפי כבודו" להשפיל את עצמו להתעסק עם זיכרון גופו החומרי, הוא אכן זקוק ל"וחדלת" לעזור לגוף, אלא לסגפו ולזככו.
[ומכל מקום, בדורותינו אלה אסור להרבות בתעניות, אפילו של תשובה, אלא יש לפדות בצדקה וניתנה היכולת לתקן דווקא מתוך שמחה וטוב לבב].

(על פי לקוטי שיחות ח"א ע' 132-130)

ההשקעה בזולת משתלמת

של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא (ל, ט)

מהחילוקים שבין עולם הזה לעולם הבא הוא - שעולם הזה הוא "עולם הפוך", ואילו עוה"ב הוא "עולם ברור".
וכיון שכן, הרי יתכן שכאן בעולם הזה ("עולם הפוך") נדמה לו שגדלה מעלתו ממעלת זולתו, שלכן עושה חשבונות שהתעסקות עם זולתו אינה כדאית עבורו; ואילו בעוה"ב ("עולם ברור") יתברר להיפך. אי אפשר לדעת מי גדול ממי. יתכן שהזולת הוא למעלה ממנו.
בנוגע לזולת - הרי לעולם צריכים לדון אותו לכף זכות, מה שאין כן בנוגע לעצמו - אינו יכול לסמוך על זה שנראה לו שמצבו כדבעי, שהרי "על כל פשעים תכסה אהבה", אהבת עצמו, ואמרו חז"ל "אל תאמין בעצמך כו".

ונמצא, שבנוגע לכל אלה שמתעסק עמהם - בודאי יש להם חלק לעוה"ב, ואילו בנוגע לעצמו יכולה להתעורר שאלה כו'.

וכיון שכן, הרי יתכן שכתוצאה מההתעסקות בטובתו של חברו לקרבו לתורה ומצוות, יגמול לו חברו "בעולם הבא", שבזכותו של חברו יזכה גם הוא (המשפיע) לעולם הבא, שכן בזה שמקרב את חברו לתורה ומצוות, נעשה הוא "רבו", שלימדו תורה והביאו לחיי עוה"ב, ועל ידי זה יגמול התלמיד לרבו - שבכואו לעוה"ב לא יניח שהוא (התלמיד) יהיה בגן עדן, ואילו "רבו" (שלימדו תורה והביאו לחיי העוה"ב) יהיה בגיהנם ח"ו!

בבואו לעולם הבא - בוודאי יטען: אינני יכול להיות ללא הרבי שלי... כך שבגלל טענותיו, יוציאו את "רבו" מגיהנם וישיבוהו בגן עדן!

(על פי לקוטי שיחות ח"א ע' 262)

אתערותא דלתתא נורמת אתערותא דלעילא

הזהב קונה את הכסף (ט, ט)

משיכת הזהב קונה את הכסף לנעל הזהב, ונחמיצ לו זה משקיבל דינרי זהב - לתת לו דינרי הכסף (רש"י)

הנה זהב וכסף ברוחניות הם ב' בחינות באהבת ה', דכסף הוא מלשון נכסוף נכספת לבית אביך, אמנם המשכה זו היא בקו הימין, והוא בחינת אהבה כמים כמו שאומרים זכור אב נמשך אחריך כמים.

אבל בחינת זהב הוא בקו השמאל, והיא אהבה כרשפי אש מבחינת גבורות עליונות דבינה עילאה, דהיינו שעל ידי התבוננות בגדולת א"ס ב"ה דכולא קמיה כלא ממש חשיב, תתלה ותתלהב הנפש ליקר תפארת גדולתו ולאסתכלא ביקרא דמלכא כרשפי אש שלהבת עזה העולה למעלה, וליפרד מהפתילה והעצים שנאחזות בהן, והיינו על ידי תגבורת יסוד האש אלוקי שבנפש האלוקית, ומזה באה לידי צמאון וכמו שכתוב צמאה לך נפשי, ואחר כך לבחינת חולת אהבה, ואחר כך באה לידי כלות הנפש ממש כמו שכתוב גם כלתה נפשי כו'.

וכשיש תחילה ההעלאה שבבחינת זהב, הנקרא זהב התנופה, הרי שמשרכת הזהב שהוא הפירא - קונה את הכסף ואז נמשך מלמעלה בחינת כסף.

והענין הוא, כי הנה עצמותו ית' רם ונשא מגדר עלמין רכבות מדרגות לאין קץ, מממלא כל עלמין ומסובב כל עלמין כו' ואין ערוך אליו כלל, ואפילו צמצום הראשון ירידה גדולה היא אצלו, ובסקירה אחת צופה ומביט עד סוף כל הדורות, וכמו שאמרו בזהר במחשבה אחת ברא את העולם, ובמשנה והלא במאמר אחד כו'.

ולחיות נמשך ממנו סדר ההשתלשלות, הנה כשעלה תחלה ברצונו, היה זה מצד כי חפץ חסד מצד עצמו. אבל אחר כך הרי זה תלוי במעשה התחתונים, דבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, אם ישים אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו כו', אליך ה' נפשי אשא, שהוא בחינת העלאה מלמטה, בחינת זהב - על ידי זה רוח אייתי רוח וממשיך רוח - בחינת כסף, שהיא בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה, כדכתיב אהבתי אתכם אמר ה' כו', שהיא אהבה בלי גבול, בחינת מאד, למעלה מהשכל והדעת, ונקרא כסף הקדשים (וזהו ענין גביע הכסף דיוסף צדיק עליון, וזהו ענין ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, שהם ת' עלמין דכסופין דהיינו ענג העליון הנמשכים מבחינת עובר לסוחר מעצמות אור א"ס שלמעלה גם מבחינת המקיפים).

(על פי תניא פ"ג. לקוטי תורה פרשת עקב טז, ד. אור התורה שם ע' תקלד)

הנהגת העולם - בקו החסדים

כספא דחריף הוי טבעא (ט, ט)

כי כסף וזהב בשרשן הם חסד וגבורה, והתנהגות העולם כעת הוא על פי החסד דוקא, כמו שכתוב כי אמרתי עולם חסד יבנה, אבל מבחינת הגבורות אינו יכול העולם לקבל (רק לעתיד לבא יאמרו ליצחק כי אתה אבינו), ולכן הלכה כבית הלל (ורק לעתיד תהיה הלכה כבית שמאי).

וזהו שכסף הוא טבעא, שהטבע הוא בחינת הנהגת העולם, והעולם אינו יכול להתנהג כי אם על פי החסד דוקא שזהו מדרגת הכסף.
(על פי תורת שמואל תרכ"ז ע' שכה)

זהב וכסף - עבודת הצדיקים ועבודת התשובה

דהבא דחשיב.. כספא דלא חשיב.. כספא דחריף הוי טבעא, דהבא דלא חריף הוי פירא.. משער תנא במידו דקייין (ט, ט)

דחריף - יולא צולאס ועזר לסוחר (רש"י)

שרש כל הענינים בגשמיות הוא בכך שהם קיימים במקורם באופן רוחני, ובלשון רבינו הזקן בתניא: "שנשתלשלו מהן".

ומזה מובן, שהחילוק בגשמיות בין זהב לכסף (שמעלת הזהב היא רק בחשיבותו, אבל אינו "עובר לסוחר", ואילו הכסף אינו חשוב כל-כך כזהב, אבל מחמת זאת ישנה בו המעלה שהוא "עובר לסוחר") - מקורו בכך שברוחניות הענינים בחינת "זהב" חשובה ונעלית יותר מהעולם, וכדאיאתא במדרש (ב"ר פט"ז): לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב כו', ולפיכך אין הוא "עובר לסוחר" כל-כך. ואילו בחינת "כסף" אינה חשובה כל-כך, היינו שהיא מדריגה נעלית אבל אינה למעלה מהעולמות, וכיון שמעלתה וחשיבותה של בחינת "כסף" יש לה שייכות לעולם, לפיכך הוא "עובר לסוחר".

והביאור בזה:

החילוק בין זהב לכסף ב"ספירות" שלמעלה - ובמדות הנפש - הוא, ש"זהב" הוא בחינת גבורה, ו"כסף" הוא בחינת חסד. וענינו בעבודת האדם הוא - ההפרש שבין עבודת הצדיקים לעבודת הבעל-יתשובה: עבודת הצדיקים היא המשכה מלמעלה למטה - בחינת חסד, "כסף", ועבודת הבעל-יתשובה היא העלאה מלמטה למעלה - בחינת גבורה, "זהב".

וזהו שבחינת זהב נעלית מן העולם, ובחינת כסף היא תכלית העליון שישנו בתוך גרי העולם עצמו: עבודת התשובה (העלאה מלמטה למעלה) ענינה בכללותה הוא ההתעלות והיציאה מן העולם והשיבה אל המקור, ואילו עבודת הצדיקים היא להמשיך אלקות בתוך העולם (על ידי תורה ומצוות).

וכיון שמילוי הכוונה העליונה הוא דוקא בהמשכת אלקות למטה (ומטעם זה אמרו "נשמתן של צדיקים שבהם נמלך כו'"), לכן "חריפות" הכסף גוברת על "חשיבות" הזהב.

ובנוסף לזה: תנועת ההעלאה מלמטה למעלה שבתשובה, אינה קבועה ומסודרת באופן קצוב, כי (מלבד זאת שהיא תלויה בהרגש של כל אדם פרטי, הרי) ענינה הוא - יציאה מן ההגבלה; מה שאין כן עבודת הצדיקים, עבודת התורה ומצוות, היא באופן של מדידה וכו'. ולכן הדין הוא ש"זהב" נחשב "פירא" ו"כסף" נחשב "טבעא", כי עיקר התכונה של "טבעא" הוא ששוויו הוא קצוב וקבוע, בלתי משתנה.

(על פי אוצר לקוטי שיחות ח"ב, שיחה ג' לפרשת תרומה)

טוב לב משתה תמיד. פורים בכפר חב"ד, ציורו של הצייר החסידי ר' זלמן קליינמן. ר' אברהם במרכז

מי מצווה על מי?

כאשר ביקר ר' אברהם בבחירתו בבית מדרשו של הרבי הרשב"ב ברוסטוב, התברר בתפילת חג השבועות כי אין כהן בבית הכנסת ל'ברכת כהנים'. הגבאי שלח את ר' אברהם לחפש כהן בחוץ, הלה התרוצץ וחיפש אך לא מצא כהן. הפטיר הגבאי בעוקצנות: "גרוע אתה מהגולם מפראג! הגולם הביא לפחות מים עבור המהר"ל, אך אתה חזרת בידיים ריקות".

באותו ה'מנין' התפלל גם החסיד ר' ישראל לוי, המכונה "ר' ישראל נעוולער", שנודע בחריפותו. בשמעו את דברי הגבאי, נענה ואמר בסגנונו האופייני: אכן היית צודק ככל שמדובר במקרה בו ה'מהר"ל' מצווה על הגולם להביא לו דבר מה; אך במקרה הזה הגולם ציווה על ה'מהר"ל'! ...!

אנקדוטה משעשעת זו ממחישה את היחס המיוחד שנהגו גדולי החסידים בר' אברהם כבר בהיותו צעיר לימים.

היה מתוועד כמעט ברצף, כאשר קהל המאזינים מתחלף. יהודים מכל קצוות הקשת התורנית נמשכו כבובלי קסם לכפר חב"ד כדי לשתות בצמא את דבריו במעמדים אלו. אף חברי כנסת ואישי ציבור שאינם שומרי תורה ומצוות היו מגיעים להתוועדויות אלו ומתרפקים על זכרונות בית אבא.

"אב המון חסידים"

ראה ר' אברהם ברכה בעמלו הרוחני, הישיבה בלוד הלכה ושגשגה בניצוחו, בד בבד ניצח על קומתו הרוחנית של כפר חב"ד, אך לעומת זאת מצבו הגשמי היה קשה ביותר. בשנת תשי"ח אילצו קשיי הפרנסה את ר' אברהם ומשפחתו לעזוב את הארץ ולנדוד בכדי להביא ממרחק לחם, נסעו הם לניו יורק וקבעו את מושבם בשכונת קראון הייטס. כך החל ר' אברהם לשבת בחצר המלכות ולהסתופף במחיצת הרבי. את כ"ק אדמו"ר זי"ע זכה לראות עוד בביקוריו ברוסטוב, בימים ההם ישב בהתוועדות יחד עם הרבי, שהיה אז מיועד להיות חתנו של אדמו"ר הרייזן, וכונה "הרמ"ש". ר' אברהם נתפס לרעיונות העמוקים שהשמיע אז הרמ"ש ושתה בצמא את דבריו הקדושים.

לפרנסתו החל לשמש כ'שלוחא דרבנן' של הישיבה הגדולה בחצר הרבי, היה נוסע לערים ועירות ברחבי ארצות הברית וכמנהגם של חסידים מקדמת דנא היה "זורע רוחניות וקוצר גשמיות". את מרבית שעות היום הקדיש ללימוד ולתפילה, וכמובן להשפעה על היהודים עמם בא במגע. באחת הפעמים בהן חילק הרבי שטרות לצדקה, כאשר ניגש אליו ר' אברהם, הגביה הרבי את ידיו והתבטא בחוס

"אברהם, אב המון חסידים!"

בהוראת הרבי, נעשה ר' אברהם לעת זקנותו משפיע בקראון הייטס. דמותו נחקקה היטב בעיני כל באי בית המדרש 770. תדיר היה ניתן לראותו יושב בקרן זווית, טליתו מופשלת על כתפיו וזקנו תפוס בידו, והוא אחוז בשרעפים, מתבונן בענייני חסידות. "הבעירה הפנימית הייתה ניכרת בו בשעה שהכין את עצמו לתפילה", תיאר ר' יהושע דוברבסקי, "הוא לא ניגן ניגונים בתפילתו, אך הנעימה החרישית שבקעה מכותלי טליתו העידה על השתפכות הנפש שלו באותה שעה. אך עיקר השתקפות פנימיותו של ר' אברהם הייתה כאשר התוועד עם חסידים, כאשר היה טוב לבו ביין לאחר שעות רבות, אז היה פותח את פיו בשירה אדירה של ניגוני נשמה חסידיים, שרק הוא ידע לנגן אותם. שירתו חדרה אל הלב יותר מכל דיבור".

באחרית ימיו התאונן על כך שעבודת ה' שלו חסרה את להט נעוריו. הוא דימה את עצמו לסבל הנושא כל ימיו משאות כבדים ודווקא לאחר שצבר ניסיון תש כוחו. בימיו האחרונים, כשמצב בריאותו הלך והתדרדר, לא ידעו בני ביתו האם הוא ער למתרחש סביבו ומה מצבו. נאספו סביבו הרופאים ולא הגיעו לכלל הסכמה. לבסוף, פנה אליו הרופא המטפל ושאל: ר' אברהם, אמור לנו בבקשה את האמת, איך אתה מרגיש? ר' אברהם שנראה היה כשקוע בתרדמה עמוקה, הרים לפתע את ראשו והשיב: "במשך כל החיים משקרים, ואילו כעת בגיל תשעים חשוב כל-כך לומר את האמת?!"

ר' אברהם נפטר בשיבה טובה ב" ניסן תנש"א ונטמן בסמיכות ל'צינן' הקדוש של אדמו"רי ליובאוויטש בניו יורק.

תודה להר"ר משה יוסף רובין שליט"א, נכדו הצעיר של רבי אברהם זצ"ל, על עזרתו בהכנת הכתבה. ■

לב
להעת
תפארת שמשון

מבחן שלישי שני תשפ"ד בספר התניא ומאמרי אדמו"ר הזקן

במסלולים: מאמרי אדה"ז חוברת ב; תניא פרקים א-ז; תניא פרקים יח-לד

ירושלים

בני ברק

יום ראשון כ"ח אדר ב', באולם בית שתילי
אריה רח' ים סוף 34 (ליד בית באייר)

■ בין השעות 20:00-22:00

יום חמישי כ"ה אדר ב'
באולם עטרת רח' עזרא 23

■ בין השעות 20:00-22:00

! המבחנים יתקיימו לנרשמים מראש בלבד